

Kulturmiljövård

Sammanfattning

I betänkandet behandlas regeringens skrivelse 2001/02:171 Unescos världsarvskonvention och de svenska världsarvsobjekten samt en motion som väckts med anledning av skrivelsen. Utskottet föreslår att riksdagen skall lägga skrivelsen till handlingarna samt avslå motionen.

Vidare behandlas i betänkandet motioner om kulturmiljövård, som väckts under allmänna motionstiden vid 2000/01 och 2001/02 års riksmöten. Motionsyrkandena rör frågor om Unescos världsarvslista, ansvarsfrågor inom kulturmiljövården, fornminnen, arkeologiska undersökningar, fyndfördelning, avyttring av föremål från arkeologiska massfynd, fornlämningar i Tjustbygden, kyrkliga inventarier, fornlämningar i skogsmark, skydd för byggda och kulturpåverkade miljöer m.m. samt internationella konventioner.

Samtliga motionsyrkanden avstyrks av utskottet.

I betänkandet finns 21 reservationer och 9 särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Utskottets överväganden	8
Unescos världsarvskonvention och de svenska världsarvsobjekten (skr. 2001/02:171)	8
Ansvarsfrågor inom kulturmiljöområdet	11
Skyddet i KML för fornminnen.....	14
Ingrepp i fast fornlämning	15
Fyndfördelning	19
Avyttring av föremål från arkeologiska massfynd.....	20
Undersökning av fornlämningar i Tjustbygden	22
Kyrkliga inventarier.....	22
Fornlämningar i skogsmark	23
Skydd för byggda och kulturpåverkade miljöer, m.m.	29
Internationella konventioner.....	35
Reservationer.....	40
1. Vården av Cape Coast Castle i Ghana (punkt 3), (m).....	40
2. Fuktskador i världsarvsstaden Visby (punkt 4), (m).....	40
3. Renodling av RAÄ:s roll (punkt 5), (m).....	41
4. Renodling av RAÄ:s roll (punkt 5), (mp).....	42
5. RAÄ:s informationsverksamhet (punkt 6), (mp).....	42
6. Regler för statliga byggnadsminnen (punkt 8), (v).....	43
7. Skyddet för skeppsvrak (punkt 9), (mp)	43
8. Upphandling vid arkeologiska undersökningar (punkt 10), (m, kd).....	44
9. Elektroniskt anbudsförfarande (punkt 11), (m, c).....	44
10. Begreppet signifikans i kulturminneslagen (punkt 12), (m)	45
11. Handläggningstider vid arkeologiska undersökningar (punkt 13), (m).....	46
12. Kostnadsansvar vid arkeologiska undersökningar (punkt 14), (m, kd, c, fp)	46
13. Avyttring av föremål från arkeologiska massfynd (punkt 16), (m)	47
14. Information och utbildning om fornlämningar (punkt 20), (kd, fp, mp)	48
15. Information och utbildning om fornlämningar (punkt 20), (c)	48
16. Översyn av kulturminneslagen m.m. (punkt 21), (m, kd, c)	49
17. Stöd till bevarande av hälsingegårdar m.m. (punkt 26), (mp).....	49
18. Stöd till förvaltning av kulturhistoriskt unika anläggningar och miljöer (punkt 30), (m)	50
19. Bevarande av lador (punkt 31), (mp).....	51

20. Tre internationella konventioner (punkt 33), (mp)	51
21. Unescokonventionen om skydd för kulturarv under vatten (punkt 34), (mp)	52
Särskilda yttranden.....	53
1. Nya objekt på världsarvslistan (punkt 2), (m)	53
2. Nya objekt på världsarvslistan (punkt 2), (fp).....	53
3. Nya objekt på världsarvslistan (punkt 2) och Stöd till bevarande av hälsingegårdar m.m. (punkt 26), (c, 1 m)	53
4. Renodling av RAÄ:s roll (punkt 5), (mp).....	53
5. Placering av fornyfynd (punkt 15), (c).....	54
6. Skydd och vård av kulturhistoriskt värdefulla fiskelägen m.m. (punkt 24), (m)	54
7. Skydd och vård av kulturhistoriskt värdefulla fyrar (punkt 25), (c).....	54
8. Stöd till bevarande av folkhögskolebyggnader (punkt 28), (m)	54
9. Bevarande av vissa industrihistoriska kulturmiljöer (punkt 29), (c).....	55
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	56
Skrivelsen.....	56
Följdmotion.....	56
Motioner från allmänna motionstiden 2000	56
Motioner från allmänna motionstiden 2001	59

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Frågor om Unescos världsarvslista

1. Unescos världsarvskonvention och de svenska världsarvsobjekten

Riksdagen lägger regeringens skrivelse 2001/02:171 till handlingarna.

2. Nya objekt på världsarvslistan

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Kr203, 2000/01:Kr211, 2000/01:Kr267, 2001/02:Kr202 och 2001/02:Kr233.

3. Vården av Cape Coast Castle i Ghana

Riksdagen avslår motion 2001/02:Kr8.

Reservation 1 (m)

4. Fuktskador i världsarvsstaden Visby

Riksdagen avslår motion 2000/01:Kr268.

Reservation 2 (m)

Ansvarsfrågor inom kulturmiljövården

5. Renodling av RAÄ:s roll

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Kr235 yrkande 6 i denna del, 2000/01:Kr272 yrkande 2, 2001/02:Kr205 yrkande 2 i denna del och 2001/02:Kr215 yrkande 2.

Reservation 3 (m)

Reservation 4 (mp)

6. RAÄ:s informationsverksamhet

Riksdagen avslår motion 2000/01:Kr701 yrkande 32.

Reservation 5 (mp)

7. Samarbetet mellan Naturvårdsverket och RAÄ

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Kr701 yrkande 31 och 2001/02:Kr422 yrkande 46.

8. Regler för statliga byggnadsminnen

Riksdagen avslår motion 2001/02:Kr235.

Reservation 6 (v)

*Fornminnen***9. Skyddet för skeppsvrak**

Riksdagen avslår motion 2001/02:Kr292 yrkandena 1 och 2.

Reservation 7 (mp)

*Arkeologiska undersökningar***10. Upphandling vid arkeologiska undersökningar**

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Kr235 yrkande 6 i denna del, 2000/01:Kr271 yrkande 1, 2001/02:Kr205 yrkande 2 i denna del och 2001/02:Kr215 yrkande 1.

Reservation 8 (m, kd)

11. Elektroniskt anbudsförfarande

Riksdagen avslår motion 2000/01:Kr271 yrkande 2.

Reservation 9 (m, c)

12. Begreppet signifikans i kulturminneslagen

Riksdagen avslår motion 2001/02:Kr300 yrkande 1.

Reservation 10 (m)

13. Handläggningstider vid arkeologiska undersökningar

Riksdagen avslår motion 2000/01:Kr272 yrkande 1.

Reservation 11 (m)

14. Kostnadsansvar vid arkeologiska undersökningar

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Kr375 och 2001/02:Kr376.

Reservation 12 (m, kd, c, fp)

*Fyndfördelning***15. Placering av fornyfynd**

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Kr322 och 2001/02:Kr373.

*Övriga arkeologifrågor***16. Avyttring av föremål från arkeologiska massfynd**

Riksdagen avslår motion 2000/01:Kr240.

Reservation 13 (m)

17. Undersökning av fornlämningar i Tjustbygden

Riksdagen avslår motion 2001/02:Kr297.

*Kyrkliga inventarier***18. Kyrkliga inventarier**

Riksdagen avslår motion 2000/01:Kr266.

*Fornlämningar i skogsmark***19. Registrering av fornlämningar i skogen**

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Kr323 yrkande 1 och 2000/01: MJ306 yrkande 8 i denna del.

20. Information och utbildning om fornlämningar

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Kr323 yrkande 2 och 2001/02: Kr265 yrkandena 3 och 4.

Reservation 14 (kd, fp, mp)

Reservation 15 (c)

21. Översyn av kulturminneslagen m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2000/01:Kr232, 2000/01: MJ306 yrkande 8 i denna del, 2000/01: MJ312 yrkande 5, 2001/02: Kr265 yrkandena 1 och 2, 2001/02: Kr278 yrkandena 1 och 2 samt 2001/02: MJ339 yrkande 2.

Reservation 16 (m, kd, c)

22. Översyn av RAÄ:s och Skogsstyrelsens roller

Riksdagen avslår motion 2001/02: Kr278 yrkande 3.

*Skydd för byggda och kulturpåverkade miljöer, m.m.***23. Fortsatt utredning om skydd av kulturmiljön**

Riksdagen avslår motion 2000/01: Kr339 yrkandena 1 och 3.

24. Skydd och vård av kulturhistoriskt värdefulla fiskelägen m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2000/01: Kr216, 2000/01: Kr218, 2000/01: Kr325 och 2001/02: Kr221.

25. Skydd och vård av kulturhistoriskt värdefulla fyrar

Riksdagen avslår motionerna 2001/02: Kr249, 2001/02: Kr380 och 2001/02: Kr381.

26. Stöd till bevarande av hälsingegårdar m.m.

Riksdagen avslår motion 2001/02: Kr378.

Reservation 17 (mp)

27. Skydd för prästgårdar vid försäljning

Riksdagen avslår motion 2000/01: Kr339 yrkande 2.

28. Stöd till bevarande av folkhögskolebyggnader

Riksdagen avslår motion 2000/01:Kr602.

29. Bevarande av vissa industrihistoriska kulturmiljöer

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Kr236 och 2001/02:Kr289.

30. Stöd till förvaltning av kulturhistoriskt unika anläggningar och miljöer

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:Kr217, 2001/02:Kr374 och 2001/02:Kr379.

Reservation 18 (m)

31. Bevarande av lador

Riksdagen avslår motion 2001/02:MJ375 yrkande 3.

Reservation 19 (mp)

32. Återuppförande av Uranienborg

Riksdagen avslår motion 2000/01:Kr215.

*Internationella konventioner***33. Tre internationella konventioner**

Riksdagen avslår motion 2001/02:Kr286.

Reservation 20 (mp)

34. Unescokonventionen om skydd för kulturarv under vatten

Riksdagen avslår motion 2001/02:Kr292 yrkande 3.

Reservation 21 (mp)

Stockholm den 14 maj 2002

På kulturutskottets vägnar

Inger Davidson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Inger Davidson (kd), Åke Gustavsson (s), Elisabeth Fleetwood (m), Agneta Ringman (s), Annika Nilsson (s), Eva Arvidsson (s), Jan Backman (m), Paavo Vallius (s), Lars Wegendal (s), Peter Pedersen (v), Dan Kihlström (kd), Roy Hansson (m), Ewa Larsson (mp), Birgitta Sellén (c), Ana Maria Narti (fp), Anne-Katrine Dunker (m) och Boel Lindén (v).

Utskottets överväganden

Unescos världsarvskonvention och de svenska världsarvsobjekten (skr. 2001/02:171)

Utskottets förslag i korthet

- Riksdagen bör lägga regeringens skrivelse 2001/02:171 till handlingarna samt avslå motionsförslagen om
- nya objekt på världsarvslistan,
 - värden av Cape Coast Castle i Ghana, *jämför reservation 1 (m)*, och
 - fuktskador i världsarvsstaden Visby, *jämför reservation 2 (m)*.

Skrivelsen

Regeringen bedömer att Sverige har en lagstiftning och organisation som uppfyller världsarvskonventionens krav. De svenska världsarvsobjekten förvaltas tillfredsställande inom ramen för nuvarande regelverk och organisation.

Regelverket är tillräckligt även för skydd av världsarven. Vidare har det statliga stödet till bevarande av natur- och kulturmiljöer successivt byggts ut. Ytterligare reglering eller riktade statliga medel för världsarven är därför inte påkallat enligt regeringens bedömning.

Den nuvarande ansvarsfördelningen mellan berörda statliga myndigheter då det gäller världsarvsfrågor är tillfredsställande och den löpande uppföljning som centrala och regionala statliga myndigheter utför för världsarven fungerar väl.

Genom Svenska Unescorådet görs omfattande insatser för information om världsarven med inriktning mot skolan. Målet är att det lokala engagemanget för denna verksamhet skall öka, vilket i betydande utsträckning redan skett. Svenska Unescorådets framtida roll och uppgifter i detta sammanhang kan övervägas inom ramen för den pågående översynen av denna myndighet.

Sverige har för närvarande tolv världsarv. De har i huvudsak tillkommit efter planer som upprättats av Riksantikvarieämbetet och Naturvårdsverket, var för sig eller i samverkan.

Regeringen anser att frågor om ytterligare nomineringar till världsarvslistan bör behandlas mycket restriktivt, inte minst mot bakgrund av Unescos globala strategi och det relativt sett stora antalet världsarv i Europa. De nomineringar som för svensk del kan bli aktuella i framtiden bör enligt regeringens uppfattning omfatta endast sådana objekt som är underrepresenterade på världsarvslistan.

Motionerna

Fem motionsyrkanden syftar till att regeringen skall verka för att *nya objekt* skall föras upp på *världsarvslistan*.

I motion 2000/01:Kr211 (fp) föreslås att regeringen skall besluta att nominera Grimetons radioanläggning till Unescos världsarvslista.

I motion 2000/01:Kr267 (m) föreslås att Hälsingegårdarna skall nomineras som världsarv.

Enligt motion 2001/02:Kr202 (m) bör Visingsö med sin rika förekomst av natur- och kulturobjekt föras upp på världsarvslistan.

Förslag att Ystad och Eksjö skall föras upp på världsarvslistan finns i motionerna 2000/01:Kr203 (m) och 2001/02:Kr233 (m).

I motion 2001/02:Kr8 (m) föreslås att regeringen skall lämna förslag till riksdagen som syftar till att Sverige skall ta ett särskilt ansvar för *vården av den 350-åriga vasaborgen Carolusborg, numera världsarvet Cape Coast Castle i Ghana*.

I motion 2000/01:Kr268 (m) sägs att flera hus i världsarvsstaden Visby på grund av fukt blivit offer för svampangrepp. Motionsyrkandet syftar till att staten skall ha ett ansvar för att utreda vilka åtgärder som behövs för att hindra att ytterligare *fuktskador* uppstår på de gamla husen i *världsarvsstaden Visby*.

Utskottets ställningstagande

Utskottet konstaterar i likhet med regeringen att svensk lagstiftning och organisation står i överensstämmelse med kraven i världsarvskonventionen och att de svenska världsarvsobjekten förvaltas på ett tillfredsställande sätt.

Av de 721 världsarv som hittills förts upp på världsarvslistan är två tredjedelar belägna i Europa. Denna geografiska obalans ledde till att Europas länder vid Unescos generalförsamling år 1999 kom överens om att de i fortsättningen endast skulle få nominera ett objekt per land och år (skr. s. 7). Mot den bakgrunden bedömer regeringen att Sverige bör vara återhållsamt med att föra fram nya nomineringar, en bedömning som utskottet inte har något att erinra mot utan delar till fullo.

Utskottet har inte heller något att erinra mot regeringens bedömningar i övrigt. Utskottet föreslår därför att riksdagen utan erinran skall lägga skrivelsen till handlingarna.

I motioner från allmänna motionstiden hösten 2000 och hösten 2001 har föreslagits att fem *nya objekt* i Sverige skall föras upp på *världsarvslistan*. Utskottet har vid tidigare tillfällen avstyrkt liknande förslag och därvid anfört att det inte bör ankomma på riksdagen att göra ställningstaganden i dessa frågor (jfr bet. 1999/2000:KrU13 s. 31). Liksom hittills är det i första hand Riksantikvarieämbetet (RAÄ) och Naturvårdsverket som skall lämna förslag till nomineringar till regeringen. Förslagen bör grundas på myndigheternas egna initiativ eller på initiativ av ägare eller förvaltare av kultur- eller naturobjekt eller av kommuner eller länsstyrelser där objekten är belägna. Rege-

ringen har därefter att ta ställning till om nomineringsförslagen från myndigheterna skall föras vidare till Unesco. Det slutliga beslutet tas av Unescos Världsarvskommitté.

I sammanhanget bör nämnas att frågan om Grimetons radioanläggning skall nomineras för närvarande bereds inom Regeringskansliet.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 2000/01:Kr203 (m), 2000/01:Kr211 (fp), 2000/01:Kr267 (m), 2001/02:Kr202 (m) och 2001/02:Kr233 (m).

Utskottet avstyrker även motion 2001/02:Kr8 (m) om att regeringen skall lämna förslag till riksdagen om vilket ansvar Sverige skall ha för *vården av världsarvsobjektet Cape Coast Castle i Ghana*.

Utskottet påminner om att den stat som har undertecknat kulturarvskonventionen därmed har erkänt att det främst tillkommer denna stat att skydda, bevara, levandegöra och till kommande generationer överlämna de kultur- och naturarv som finns inom statens territorium (artikel 4).

Som framgår av regeringens skrivelse har konventionsstaterna även förpliktelser som sträcker sig utanför det egna landets gränser. Staterna förbinder sig att stödja andra länder i deras ansträngningar att bevara vårt gemensamma arv och att bidra ekonomiskt till bevarandet av världsarvsobjekt i nationer som saknar egna medel. Detta sker genom Unescos världsarvsfond, som alla konventionsstater bidrar till, och genom bilaterala projekt (skr. 2001/02:171 s. 3).

Förslaget i motion 2000/01:Kr268 (m) tar upp de problem med *fuktskador* som förekommer i *världsarvsstaden Visby*.

Utskottet konstaterar att varje konventionsstat har ett stort ansvar för att förvalta sina kulturarv. Staterna skall ha ett regelverk som kan garantera skydd för världsarvsobjekten. Det regelverk som gäller i Sverige och som utförligt har redovisats i regeringens skrivelse 2001/02:171 har av regeringen bedömts uppfylla världsarvskonventionens krav, en bedömning som utskottet delar. Den statliga organisation som byggts upp i Sverige innebär att RAÄ har det övergripande ansvaret för konventionen och dess tillämpning. Naturvårdsverket har myndighetsansvar för den del av världsarven som är naturarv. Länsstyrelsernas ansvar för kulturmiljö och natur omfattar även världsarvsområden (jämför skr. 2001/02:171 s. 9).

Utskottet förutsätter att här angivna myndigheter är väl medvetna om det ansvar som åvilar dem för att på bästa sätt skydda våra världsarvsobjekt. Då det gäller de fuktskador som kan finnas i byggnader i världsarvsstaden Visby pågår – på uppdrag av Länsstyrelsen i Gotlands län – ett utredningsarbete. Det ankommer på länsstyrelsen att utifrån de slutsatser och förslag som kan bli resultatet av utredningen vidta lämpliga åtgärder. Därmed avstyrker utskottet motion 2000/01:Kr268 (m).

Ansvarsfrågor inom kulturmiljöområdet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslagen om

- renodling av RAÄ:s roll, *jämför reservationerna 3 (m) och 4 (mp)*,
- RAÄ:s informationsverksamhet, *jämför reservation 5 (mp)*,
- samarbetet mellan Naturvårdsverket och RAÄ och
- regler för statliga byggnadsminnen, *jämför reservation 6 (v)*.

Motionerna

I fyra motioner finns förslag som syftar till *renodling av RAÄ:s roll*, bl.a. i fråga om arkeologiska undersökningar. I motionerna 2000/01:Kr235 (m) yrkande 6 i denna del och 2001/02:Kr205 (m) yrkande 2 i denna del föreslås att RAÄ skall vara central sektorsmyndighet utan egna genomföranderesurser. Motionärerna anser t.ex. att myndigheten inte skall ägna sig åt arkeologiska undersökningar i egen regi.

Motionärerna bakom motion 2000/01:Kr272 (m) föreslår att RAÄ:s egen arkeologiska uppdragsverksamhet skall avskiljas från det centrala verket för att konkurrensen om arkeologiska uppdrag skall öka och för att uppkomsten av fler arkeologiska aktörer skall stimuleras (yrkande 2). Även i motion 2001/02:Kr215 (m) yrkande 2 krävs att RAÄ:s avdelning för arkeologisk uppdragsverksamhet skall utvecklas.

Enligt motion 2000/01:Kr701 (mp) bör *RAÄ:s informationsverksamhet* om befintlig lagstiftning förstärkas i syfte att stärka kulturmiljöns plats i samhällsplaneringen (yrkande 32).

I två motioner, 2000/01:Kr701 (mp) yrkande 31 och 2001/02:Kr422 (mp) yrkande 46, yrkas att *samarbetet mellan Naturvårdsverket och RAÄ* skall utvecklas.

Förslaget i motion 2001/02:Kr235 (v) syftar till att samma *regler* skall gälla för *statliga byggnadsminnen* som för andra byggnadsminnen, dvs. att länsstyrelserna och det regionala självstyrelseorganet skall få ett ökat ansvar.

Utskottets ställningstagande

Frågan om *renodling av RAÄ:s roll* behandlades senast vid 1999/2000 års riksmöte. Utskottet anförde då att en viss renodling genomförts under 1990-talet då det gäller RAÄ:s arbetsuppgifter. Många av de arbetsuppgifter som tidigare åvilade myndigheten har flyttats från den centrala till den regionala nivån (bet. 1999/2000:KrU13).

Utskottet ansåg att en alltför långtgående renodling av verksamheten skulle riskera att utarma den samlade erfarenhets- och kunskapsmassan som under lång tid byggts upp vid RAÄ. Det bör, menade utskottet, finnas en stor kun-

skapsbredd och kompetens hos myndigheten för att den skall kunna motsvara de krav som bör kunna ställas på en central myndighet.

Även frågan om RAÄ:s arkeologiska undersökningsverksamhet, UV, behandlades av kulturutskottet under 1999/2000 års riksmöte. En utförlig redogörelse för de översyner som då var aktuella finns i bet. 1999/2000:KrU13 s. 11. Utskottet, som här nöjer sig med att hänvisa till att formerna för uppdragsarkeologi för närvarande analyseras och ses över inom Regeringskansliet, förutsätter att även frågan om UV:s ställning och verksamhet ingår i det arbetet. Kulturministern har nyligen i ett svar på en fråga om uppdragsarkeologi informerat om att regeringen avser att lämna en redovisning i budgetpropositionen för år 2003 (fråga 2001/02:1086).

Slutligen bör i detta sammanhang nämnas att Riksdagens revisorer för närvarande granskar några utvalda myndigheter, däribland RAÄ, för att se hur dessa hanterar en kombinerad affärs- och myndighetsroll. För RAÄ:s del gäller granskningen myndighetens arkeologiska uppdragsverksamhet.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 2000/01:Kr235 (m) yrkande 6 i denna del, 2000/01:Kr272 (m) yrkande 2, 2001/02:Kr205 (m) yrkande 2 i denna del och 2001/02:Kr215 (m) yrkande 2.

Beträffande förslaget i motion 2000/01:Kr701 (mp) yrkande 32 om förstärkning av *RAÄ:s informationsverksamhet* om kulturmiljöns plats i samhällsplaneringen erinrar utskottet om de mål för kulturmiljöarbetet och för den centrala myndigheten som riksdagen godkände våren 2000.

De övergripande målen för kulturmiljöarbetet är

- ett försvarat och bevarat kulturarv,
- ett hållbart samhälle med goda och stimulerande miljöer och med kulturmiljöarbetet som en drivande kraft i omställningen,
- allas förståelse, delaktighet och ansvarstagande för den egna kulturmiljön samt
- nationell och internationell solidaritet och respekt inför olika gruppers kulturarv.

Målet för RAÄ är att som central myndighet arbeta för att de övergripande målen för verksamheten inom kulturmiljöområdet uppnås.

Av regeringens regleringsbrev för år 2002 framgår att RAÄ:s verksamhet bl.a. skall syfta till att stärka kulturarvets och kulturmiljöns ställning i den regionala utvecklingen. Verksamheten skall också syfta till att kulturarvet och miljöns kulturvärden skall tas till vara inom olika samhällssektorer, bl.a. jord- och skogsbruk och infrastruktursatsningar. RAÄ skall redovisa sina prestationer samt göra en bedömning av vilka effekter dessa har haft (jfr regleringsbrev avseende vissa myndigheter inom Kulturdepartementets ansvarsområde s. 86).

Det är angeläget att kulturarvaspekterna integreras på olika nivåer inom alla samhällssektorer. För att de av riksdagen fastställda målen inom kulturmiljöområdet skall kunna uppnås torde bl.a. information på olika plan – dvs. från RAÄ till andra myndigheter, kommuner och enskilda – ha en central betydelse. Utskottet konstaterar att det ankommer på RAÄ att i sina olika

verksamhetsgrenar och inom ramen för givna resurser avgöra hur de fastställda målen skall uppnås. Något särskilt uttalande från riksdagens sida som syftar till förstärkning av RAÄ:s informationsverksamhet är inte påkallat. Motion 2000/01:Kr701 (mp) yrkande 32 avstyrks således.

Det kan tilläggas att kulturutskottet nyligen föreslagit Riksdagens revisorer att som granskningsärende undersöka om RAÄ har möjlighet att med dagens regelverk hävda kulturminnesaspekterna gentemot de intressen som företräds av Vägverket, Luftfartsverket m.fl. myndigheter vars verksamhet påverkar miljön (kulturutskottets protokoll 2001/02:25.3).

Förslagen i motionerna 2000/01:Kr701 (mp) yrkande 31 och 2001/02:Kr422 (mp) yrkande 46 syftar till att *samarbetet mellan Naturvårdsverket och RAÄ* skall utvecklas. Syftet med yrkandena överensstämmer väl med de intentioner som regeringen presenterat i olika sammanhang. Här kan nämnas att RAÄ och Naturvårdsverket i regleringsbrevet för år 2002 fått i uppdrag att utveckla ett fördjupat samarbete mellan kulturmiljövården och naturvården där särskilt olika samverkansformer mellan de båda bevarandesektorerna skall belysas. Av regeringens skrivelse 2001/02:173 En samlad naturvårdspolitik framgår att regeringen avser att fortsätta att utveckla gemensamma styrformer gentemot de centrala myndigheterna Naturvårdsverket och RAÄ i syfte att underlätta samverkan på såväl central som regional myndighetsnivå.

Enligt utskottets uppfattning synes motionsyrkandena vara tillgodosedda. Motionerna 2000/01:Kr701 (mp) yrkande 31 och 2001/02:Kr422 (mp) yrkande 46 avstyrks.

Förslaget i motion 2001/02:Kr235 (v) syftar bl.a. till att samma *regler* skall gälla för *statliga byggnadsminnen* som för andra byggnadsminnen.

Nuvarande reglering framgår av lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (kulturminneslagen eller KML). Enligt lagen får en byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde förklaras för byggnadsminne av länsstyrelsen (3 kap. 1 §). Länsstyrelsen anger genom skyddsbestämmelser på vilket sätt ett byggnadsminne skall vårdas och underhållas samt i vilka avseenden det inte får ändras (3 kap. 2 §).

KML gäller inte för byggnader som tillhör staten. Dessa kan om de är synnerligen märkliga skyddas genom bestämmelser i förordningen (1988:1229) om statliga byggnadsminnen m.m. Av förordningen framgår att frågan om en byggnad skall förklaras för statligt byggnadsminne prövas av regeringen efter framställning från RAÄ (2 §). När en byggnad förklaras för statligt byggnadsminne anger regeringen genom skyddsföreskrifter på vilket sätt byggnaden skall vårdas och underhållas samt i vilka avseenden den inte får ändras (3 §). RAÄ har tillsyn över de statliga byggnadsminnena (5 §).

De statliga byggnadsminnena förvaltas av flera olika huvudmän, bl.a. Statens fastighetsverk, Fortifikationsverket och Sjöfartsverket. Ansökan om tillstånd till ändring av de statliga byggnadsminnena lämnas in till RAÄ och prövas av regeringen om ändringen innefattar från kulturhistorisk synpunkt

väsentliga ingrepp. I övrigt prövar RAÄ frågor om tillstånd till ändring (7 § förordningen 1988:1229).

Frågor liknande motionsförslaget har diskuterats i olika sammanhang. Här kan nämnas att föredragande statsrådet i prop. 1987/88:104 Kulturmiljövård uttryckte förståelse för synpunkten att regleringen borde vara fullständig i så måtto att den även borde gälla för byggnader i statlig ägo. Statsrådet anförde bl.a. följande om sådana byggnader.

Mina överväganden leder dock till att jag ställer mig bakom arbetsgruppens förslag att skyddet för sådana byggnader inte regleras i lagen utan i en särskild förordning. Ett väsentligt skäl är att flertalet av de bestämmelser som behövs för att reglera förhållandet mellan staten och ägaren till en byggnad som är eller avses bli skyddsobjekt inte har någon relevans om staten själv äger byggnaden. Det blir i stället en fråga om förvaltningsföreskrifter till myndigheterna av det slag som konstitutionellt sett normalt ankommer på regeringen – eller på en myndighet som regeringen bestämmer – att utfärda.

Jag vill emellertid här göra klart att kvalifikationsgrunderna för skydd bör vara desamma oavsett om en byggnad är i statens ägo eller annans.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att en av de bestämmelser som gäller icke-statliga byggnadsminnen men som saknar relevans för statliga byggnadsminnen rör rätten till ersättning från staten i vissa fall för en ägare, t.ex. när de skyddsbestämmelser som utfärdats avsevärt försvårar markanvändning.

Vidare bör nämnas att det kan vara en fördel för myndigheter som förvaltar statliga byggnadsminnen att endast ha en motpart, RAÄ.

Utskottet utgår från att frågan om ansvaret för olika typer av byggnadsminnen kommer att behandlas inom ramen för den utredning som regeringen avser att tillsätta och som skall lämna förslag om ett förbättrat skydd för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Utskottet har inhämtat att regeringen skall besluta om direktiv till utredningen före sommaren 2002.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 2001/02:Kr235 (v).

Skyddet i KML för fornminnen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslagen om skyddet för skeppsvrak, *jämför reservation 7 (mp)*.

Motionen

I motion 2001/02:Kr292 (mp) föreslås att kulturminneslagen skall ändras då det gäller kriteriet för fartygs förlisningstidpunkt. Lagens skydd bör enligt motionen gälla vrak som förlist för 50 år sedan eller mer (yrkande 1).

I samma motion, 2001/02:Kr292 (mp), yrkas att regeringen skall verka i Nordiska rådet och EU för att fartyg som förlist för mer än 50 år sedan skall få lagfäst skydd (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Fasta fornlämningar är sådana lämningar från forna tider som är övergivna eller inte längre används eller brukas. De skyddas enligt kulturminneslagen. Exempel på fast fornlämning är skeppsvrak, om minst etthundra år kan antas ha gått sedan skeppet blev vrak (2 kap. 1 § KML).

Enligt utskottets uppfattning kan hundraårsgränsen givetvis diskuteras. Som motionären anför kan det – med bibehållen tidsgräns – finnas en risk för att en del av vårt kulturarv går förlorat. Utskottet finner emellertid att det är en uppgift för RAÄ att som ansvarig myndighet för frågor om kulturarvet bedöma om hundraårsgränsen bör behållas eller om lagskyddet för skeppsvrak bör vidgas och i så fall rapportera sin bedömning och lämna förslag till regeringen i frågan. Yrkande 1 i motion 2001/02:Kr292 (mp) bör avslås av riksdagen.

Även yrkande 2 i motionen bör avslås av riksdagen. Först om eller när Sverige har en klar inställning i denna fråga är det lämpligt att agera i internationella sammanhang.

Ingrepp i fast fornlämning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslagen om

- upphandling vid arkeologiska undersökningar, *jämför reservation 8 (m, kd)*,
- elektroniskt anbudsförfarande, *jämför reservation 9 (m, c)*,
- begreppet signifikans i kulturminneslagen, *jämför reservation 10 (m)*,
- handläggningstider vid arkeologiska undersökningar, *jämför reservation 11 (m)*, och
- kostnadsansvar vid arkeologiska undersökningar, *jämför reservation 12 (m, kd, c, fp)*.

Bakgrund

I kulturminneslagen finns bestämmelser om ingrepp i fast fornlämning i samband med markexploatering (2 kap. 10–15 §§). Länsstyrelsen kan besluta om särskild utredning när det är fråga om en planerad exploatering av ett större markområde. Vidare kan myndigheten besluta om särskild undersökning som villkor för tillstånd för en exploatör att rubba, ändra eller ta bort en fast fornlämning. Den kan också besluta om arkeologisk förundersökning för att en redan känd fornlämnings art och beskaffenhet skall fastställas.

Motionerna

Förslag som syftar till att lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. skall ändras så att lagen (1992:1528) om offentlig *upphandling* skall tillämpas vid

arkeologiska undersökningar framställs i motionerna 2000/01:Kr235 (m) yrkande 6 i denna del, 2000/01:Kr271 (m) yrkande 1, 2001/02:Kr205 (m) yrkande 2 i denna del och 2001/02:Kr215 (m) yrkande 1. I motion 2000/01:Kr271 (m) yrkande 1 föreslås även att lagen om offentlig upphandling skall ändras så att den förteckning av tjänster som återfinns i lagens bilaga skall tillföras ”arkeologiska undersökningar”.

I motion 2000/01:Kr271 (m) föreslås att RAA:s verkställighetsföreskrifter angående ingrepp i fast fornlämning skall ändras så att ett *elektroniskt förfarande* möjliggörs i enlighet med de ändringar som när motionen väcktes var aktuella att införa i upphandlingslagen och som innebär att *anbudsansökan* m.m. får göras elektroniskt (yrkande 2).

I motion 2001/02:Kr300 (m) begärs att *begreppet signifikans* skall införas i *kulturminneslagen*. Ett sätt att öka tydligheten i kulturminneslagens bestämmelser om särskild undersökning vore att införa en bestämmelse med krav på att resultatet av förundersökning skall värderas bl.a. med hänsyn till signifikansen hos det aktuella fornminnet. Gör länsantikvarien bedömningen att en grundligare undersökning bara skulle bekräfta vad som redan är känt skall rutinmässigt det sökta tillståndet beviljas utan krav på ytterligare utgrävning (yrkande 1).

Förslaget i motion 2000/01:Kr272 (m) syftar till att *handläggningstiderna vid arkeologiska undersökningar* skall bli kortare. Motionärerna hävdar att nuvarande lagar och förordningar rörande arkeologiska undersökningar begränsar möjligheterna till en flexibel handläggning av ärenden som rör undersökning av fast fornlämning. En lösning för att möjliggöra kortare handläggningstider är, menar de, att ändra i regelverket så att större frihet ges för länsstyrelsen att hantera frågorna (yrkande 1).

Två motioner tar upp frågan om *kostnadsansvar vid arkeologiska undersökningar*.

I motion 2001/02:Kr375 (fp) sägs att utgrävningar av arkeologiska fynd är mycket tidskrävande och därmed dyrbara och att de kan äventyra hela byggprojektet. Motionären föreslår att det ekonomiska ansvaret skall delas mellan exploatör, stat och kommun. Ett liknande innehåll finns i motion 2001/02:Kr376 (c). Motionsförslaget syftar till att en utredning skall komma till stånd om gemensam finansiering av arkeologiska undersökningar och utgrävningar vid exploatering av mark.

Utskottets ställningstagande

Med anledning av nu aktuella motionsförslag som bl.a. syftar till att lagen om offentlig *upphandling* skall tillämpas *vid arkeologiska undersökningar* erinrar utskottet om att riksdagen våren 1997 beslutade om förtydliganden i kulturminneslagen. Förtydligandena avsåg att klargöra vad länsstyrelsen skall beakta när den bestämmer vem som skall utföra en sådan arkeologisk utredning eller undersökning som beskrivits i inledningen till detta avsnitt (prop. 1996/97:99, bet. 1996/97:KrU12, rskr. 1996/97:230). Riksdagens beslut resul-

terade bl.a. i att kulturminneslagen fick en lydelse som innebär att lagen (1992:1528) om offentlig upphandling (LOU) inte skall gälla vid länsstyrelsens beslut om särskild utredning (2 kap. 11 § 2 st.). Den skall inte heller gälla då länsstyrelsen beslutar om arkeologisk förundersökning eller särskild undersökning (2 kap. 13 § 3 st.). Av utskottets betänkande – liksom av propositionen – framgår att ett anbuds- och upphandlingsliknande förfarande bör tillämpas (bet. s. 6).

Enligt utskottets uppfattning finns det inte någon anledning att ändra dessa bestämmelser i kulturminneslagen.

Vidare bör med anledning av förslaget i motion 2000/01:Kr271 (m) yrkande 1 om ändring av upphandlingslagen nämnas att denna fråga ligger utanför kulturutskottets beredningsområde. Motionerna 2000/01:Kr235 (m) yrkande 6 i denna del, 2000/01:Kr271 (m) yrkande 1, 2001/02:Kr205 (m) yrkande 2 i denna del och 2001/02:Kr215 (m) yrkande 1 avstyrks således.

Motionsförslaget om *elektroniskt anbuds förfarande* vid arkeologiska undersökningar föranleder utskottet att erinra om att

- förordningen (1988:1188) om kulturminnen m.m. anger att RAÄ och Statens historiska museer meddelar närmare föreskrifter om verkställighet av 2 kap. 10–13 §§ kulturminneslagen m.m.,
- de av RAÄ fastställda verkställighetsföreskrifterna (KRFS 1998:01) anger att länsstyrelsen vid urvalsförfarandet beträffande arkeologisk undersökning skall erbjuda dem som kan antas vara lämpade att göra undersökningen att lämna förslag till undersökningsplaner (11 §) och
- RAÄ:s allmänna råd till verkställighetsföreskrifterna anger att sedvanlig teknik för upphandling bör vara vägledande inom de ramar som anges i föreskrifterna.

Utskottet konstaterar att det enligt upphandlingslagen numera är möjligt – dock inte något krav – för en upphandlande enhet att tillåta att anbud lämnas genom elektronisk överföring, om det kan säkerställas att anbud inte röjs förrän dessa skall öppnas (1 kap. 19 § 2 st. LOU). De av RAÄ utfärdade verkställighetsföreskrifterna eller RAÄ:s allmänna råd tar inte upp frågan om elektronisk kommunikation när det gäller arkeologisk undersökning. Det torde vara möjligt för en länsstyrelse att – såsom upphandlande enhet – avgöra om det är lämpligt att använda sig av ett elektroniskt förfaringssätt i urvalsförfarandet. Vidare bör det ankomma på RAÄ att avgöra om verkställighetsföreskrifterna och de allmänna råden skall ändras i något avseende så att det framgår att elektronisk kommunikation kan tillämpas. Motion 2000/01:Kr271 (m) yrkande 2 avstyrks därmed.

I sammanhanget bör även nämnas att en samlad översyn skall göras inom Regeringskansliet av formkrav i lagar och förordningar i syfte att undanröja onödiga hinder för elektronisk kommunikation och elektronisk dokument- och ärendehantering (protokoll 20 vid regeringssammanträde 2002-01-24, dnr Ju2002/462).

I motion 2001/02:Kr300 (m) föreslås att *begreppet signifikans* skall införas i kulturminneslagen. Utskottet har förstått syftet med yrkandet så att införandet

av ett sådant kriterium skulle syfta till att onödiga utgrävningar förhindras när en fast fornlämning skall rubbas, ändras eller tas bort vid tillståndsgivning enligt 2 kap. 12 § KML.

Enligt utskottets uppfattning är det självklart att arkeologiska utgrävningar inte bör vara ett självändamål och följaktligen inte bör utföras om den beslutande myndigheten bedömer att de är onödiga. Syftet med förundersökningen är att länsstyrelserna skall få ett tillfredsställande underlag för tillståndsbeslut och för beslut om krav skall ställas på särskild undersökning för dokumentation av fornlämningar när tillstånd ges att rubba, ändra eller ta bort sådana.

Utskottet vill i sammanhanget erinra om att föredragande statsrådet i proposition 1987/88:104 Kulturmiljövård uttalade att varje ingrepp skall begränsas till minsta möjliga (prop. s. 39.) Även kulturutskottet har strukit under det angelägna i att undersökningskostnaderna för arkeologiska undersökningar vid exploateringar begränsas (bet. 1990/91:KrU11 s. 15).

Enligt utskottets uppfattning är syftet med motionsförslaget redan tillgodosett genom de formuleringar som finns i kulturminneslagen.

Utskottet avstyrker motion 2001/02:Kr300 (m) yrkande 1.

Då det gäller förslaget i motion 2000/01:Kr272 (m) om *handläggningstider vid arkeologiska undersökningar* kan utskottet instämma med motionärerna om att det generellt sett är önskvärt med en effektiv och snabb handläggning. Av förvaltningslagen (1986:223) framgår också att det är ett allmänt krav på myndigheterna att de skall handlägga ärenden så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts (7 §). Vidare ankommer det på RAÄ att som central förvaltningsmyndighet ha överinseende över kulturminnesvården i landet. I den mån de kulturminnesvårdande myndigheterna skulle finna att bestämmelserna i kulturminneslagen och övriga tillämpliga författningar komplicerar handläggningen får det förutsättas att de för fram förslag till förenklingar av proceduren till regeringen.

Utskottet är – med hänvisning till det anförda – inte berett att föreslå att riksdagen skall vidta någon åtgärd med anledning av motion 2000/01:Kr272 (m) yrkande 1, som således avstyrks.

De förslag som förts fram motionsvägen rörande *kostnadsansvar vid arkeologiska undersökningar* föranleder utskottet att erinra om gällande bestämmelser i kulturminneslagen.

Enligt 2 kap. 14 § KML får den som utför ett arbetsföretag som berör fast fornlämning svara för kostnaden, med vissa undantag. I den tidigare fornminneslagen fanns bestämmelser om att ett arbetsföretag, som inte var ett allmänt eller ett större enskilt arbetsföretag, skulle vara befriat från kostnadsansvar. Denna bestämmelse togs bort när bestämmelserna fördes över till KML. I stället tillkom möjligheten att få bidrag för kostnader. Denna möjlighet regleras i förordningen (1993:379) om bidrag till kulturmiljövård. Bidrag kan enligt förordningen lämnas för bl.a. arkeologiska undersökningar vid bostadsbyggande och arkeologiska undersökningar vid mindre arbetsföretag.

Utskottet har tidigare behandlat och avstyrkt liknande motionsyrkanden och har då inte varit berett att ompröva den av riksdagen fastlagda principen

att den, för vars skull en fornlämning måste avlägsnas, bör bekosta den arkeologiska undersökningen. I betänkande 1999/2000:KrU13 uttalade utskottet bl.a. följande (s. 15).

Anledning saknas att nu göra avsteg från detta ställningstagande. Samtidigt bör dock framhållas vikten av att värdefulla fornyfynd inte förstörs. Angelägenheten härav talar för att ansvaret inte alltid helt bör läggas på den enskilde markägaren. Att som utskottet ovan redovisat bidrag kan erhållas vid vissa former av arkeologiska undersökningar är därför värdefullt. Utskottet förutsätter att regeringen följer upp hur bidragsförordningen tillämpas.

Utskottet har alltjämt samma uppfattning i frågan och avstyrker därför motionerna 2001/02:Kr375 (fp) och 2001/02:Kr376 (c).

Fyndfördelning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslagen om placering av fornyfynd.

Motionerna

I motion 2000/01:Kr322 (v) behandlas frågan om var fornyfynd skall placeras. Motionärerna bakom motionen anser att det är naturligt att historiskt värdefulla föremål som upphittas i en bygd också förvaras och visas upp i den bygd där de hör hemma.

I motion 2001/02:Kr373 (s) begärs att riksdagen skall göra ett tillkännagivande om behovet av en långsiktigt hållbar lösning för att de arkeologiska fynden från Uppåkra skall kunna förvaras och visas i Skåne.

Utskottets ställningstagande

Frågan om *placering av fornyfynd* har behandlats vid olika tillfällen av kulturutskottet, senast i betänkande 2001/02:KrU14, då utskottet bl.a. anförde följande (s. 17).

Med fornyfynd menas enligt kulturminneslagen (KML) föremål som saknar ägare när de hittas och som påträffas i eller vid en fast fornlämning och har samband med denna eller påträffas under andra omständigheter och kan antas vara minst etthundra år gamla. Enligt lagen kan fornyfynd överlåtas på museum som åtar sig att vårda det i framtiden på ett tillfredsställande sätt. RAÄ:s praxis på området innebär följande. Om det från lokalt eller regionalt håll inte har framförts några önskemål om att fyndet skall placeras på museum nära fyndplatsen, placeras föremålet i Statens historiska museum (Historiska museet). Om det regionala museet eller stadsmuseerna i Stockholm, Göteborg och Malmö önskar ta hand om fyndet skall museet i fråga lämna in en ansökan härom till RAÄ. Ansökan remitteras till Historiska museet som tillstyrker eller avstyrker den. Ett skäl för Historiska museet att avstyrka en ansökan kan exempelvis vara att fyndet har nationellt intresse och bör var tillgängligt för forskare eller att föremålstypen från regionen saknas i de nationella samlingarna. Ett annat skäl kan vara att det nya fyndet hör ihop med föremål som re-

dan finns på Historiska museet från samma fyndplats och att samtliga fynd från en fyndplats bör hållas ihop. För att en ansökan skall tillstyrkas krävs att kriterier rörande säkerhet m.m. är uppfyllda.

Utskottet anser nu – liksom vid tidigare tillfällen – att gällande bestämmelser i kulturminneslagen och rådande praxis vid fyndhanteringen på ett tillfredsställande sätt beaktar de olika hänsyn som bör tas och de avvägningar som bör göras för att tillgodose både nationella och lokala intressen. Utskottet vill även denna gång peka på möjligheten att för statens räkning under en tidsbegränsad period låna ut eller på lång sikt deponera föremål i museerna.

Vidare vill utskottet återigen understryka vikten av att föremål som utgör en del av vårt kulturarv, och då inte bara sådana som hör till en viss region, når ut i hela landet.

Motionärerna bakom motion 2000/01:Kr322 (v) pekar på det intresse som både enskilda och föreningar runt om i landet har för sin bygds historia. Det intresset bör enligt utskottets uppfattning uppmuntras bl.a. genom att visa den del av vårt kulturarv som finns tillgänglig på museer. Utskottet utgår från att en generös policy tillämpas vid utlåning av museiföremål när så är möjligt och under förutsättning att bl.a. säkerheten för föremålen kan garanteras. (Jfr utskottets ställningstagande i bet. 2001/02:KrU14 s. 19.)

Den fråga som aktualiserats i motion 2001/02:Kr373 (s) och som syftar till att fornlämningarna i Uppåkra skall förvaras och visas i Skåne är i första hand en fråga för regionen. Utskottet har inhämtat att diskussioner pågår mellan företrädare för Region Skånes kulturnämnd och andra intressenter. Staffanstorps kommun har planer på att skapa ett arkeologiskt upplevelsecentrum för att visualisera Uppåkras och dess omnejds historia.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna 2000/01:Kr322 (v) och 2001/02:Kr373 (s).

Avyttring av föremål från arkeologiska massfynd

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslaget om avyttring av föremål från arkeologiska massfynd, *jämför reservation 13 (m)*.

Motionen

Motionärerna bakom motion 2000/01:Kr240 (m) vill ha en översyn av gällande lagregler som möjliggör försäljning av arkeologiska fynd, när fynden är mycket rikliga och av samma sort samt har begränsat bevarandevärde. Genom försäljning skulle t.ex. andra kulturprojekt kunna finansieras. Motionsyrkandet framställs mot bakgrund av att det har gjorts mycket stora fynd av kinesiska porslinskärvor vid bärgningen av ostindiefararen Götheborg I i Göteborgs skärgård. En försäljning av sådana skärvor skulle enligt motionärerna kunna bidra till att finansiera det projekt som pågår med att bygga en ny ostindiefarare.

Gällande rätt

Fornfynd som saknar ägare när de hittas och som påträffas i eller vid en fast fornlämning och har samband med denna tillfaller staten enligt 2 kap. 3 och 4 §§ KML.

I 2 kap. 17 § KML föreskrivs att RAÄ genom fyndfördelning får överlåta statens rätt till fornfynd på museum som åtar sig att vårda det i framtiden på ett tillfredsställande sätt. Lagen innehåller inte något bemyndigande för RAÄ att medge försäljning av fornfynd. Grunderna för hur statens egendom får disponeras finns i första hand i 9 kap. 8 och 9 §§ regeringsformen. Statens medel och dess övriga tillgångar står med vissa här icke aktuella undantag till regeringens disposition. Riksdagen fastställer i den omfattning som behövs grunder för förvaltningen av statens egendom och förfogande över den. Riksdagen kan därvid föreskriva att åtgärder av visst slag ej får vidtas utan riksdagens tillstånd. I anslutning till dessa bestämmelser i regeringsformen anges i lagen (1996:1059) om statsbudgeten bl.a. grunder för förfogandet över statens egendom (se främst 28 och 34 §§).

Utskottets ställningstagande

Våren 2000 behandlade utskottet motioner liknande den nu aktuella. Utskottet erinrade då om att både Museiutredningen och Kulturutredningen var positiva till att museerna gallrar genom att avyttra föremål som finns i många exemplar, vilket framgår av utredningsbetänkandena Minne och Bildning. Museernas uppdrag och organisation (SOU 1994:51) och Kulturpolitikens inriktning (SOU 1995:84).

Utskottet anser nu – liksom våren 2000 – att de olika intressen som föreligger, å ena sidan att under statens tillsyn bevara föremål och å andra sidan att få in medel, till t.ex. kulturprojekt, noga bör vägas mot varandra.

Av regeringens skrivelse 2001/02:75 framgår att det inom Kulturdepartementet görs en analys av de viktigaste problemområden som regeringen kunnat påvisa inom museiområdet, bl.a. avseende förutsättningarna för bevarande av kulturarvet och samarbetet kring magasinering (skr. s. 111).

I sammanhanget bör även nämnas att de centrala museerna enligt regeringsbrevet för år 2002 skall redovisa sin policy för insamling respektive gallring av föremål till Statens kulturråd. Kulturrådet skall sammanställa och sammanfatta den återrapportering som åligger de centrala museerna. Den samlade redovisningen skall avrapporteras till regeringen senast den 1 maj 2003.

Enligt utskottets uppfattning torde det vara naturligt att även frågor som rör avyttring av arkeologiska massfynd övervägs vid regeringens bedömning av och ställningstaganden till den inom departementet pågående analysen samt till den avrapportering av museernas insamlingspolicy som Kulturrådet skall sammanställa.

Utskottet anser att det inte finns skäl för riksdagen att göra ett uttalande i frågan. Motion 2000/01:Kr240 (m) avstyrks därmed.

Undersökning av fornlämningar i Tjustbygden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslaget om undersökning av fornlämningar i Tjustbygden.

Motionen

I motion 2001/02:Kr297 (m, kd, c) föreslås att RAÄ skall få i uppdrag att undersöka möjligheten att utföra ett projektarbete om Tjustbygdens förhistoria.

Utskottets ställningstagande

Utskottet finner att yrkandet i motion 2001/02:Kr297 (m, kd, c) syftar till en arkeologisk undersökning i vetenskapligt syfte av Tjustbygden. Utskottet konstaterar att det av 2 kap. 8 § KML framgår att RAÄ och länsstyrelsen får undersöka en plats där fornynd påträffats. Innan beslut kan fattas om en sådan utgrävning som motionärerna önskar, får givetvis olika överväganden – inte minst ekonomiska – göras. Vidare måste olika intressen vägas mot varandra. Det kan t.ex. gälla markägarens behov visavi det allmännas behov av att få kunskap om bygdens förhistoria.

Enligt utskottets uppfattning bör inte motionsförslaget föranleda något uttalande från riksdagens sida. Motion 2001/02:Kr297 (m, kd, c) avstyrks.

Kyrkliga inventarier

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslaget om kyrkliga inventarier.

Motionen

I motion 2000/01:Kr266 (s) hävdas att vackra gamla gravvårdar av kulturhistoriskt värde där gravrätten gått ut tas bort från kyrkogårdar även om det inte behövs av utrymmesskal och trots en hänsynsregel i KML och anvisningar i begravningslagen. Motionärerna begär därför en översyn av lagstiftningens tillämpning beträffande kyrkogårdarnas förvaltning och skötsel.

Utskottets ställningstagande

Begravningsplatser och kyrkogårdar har i allmänhet ett mycket stort kulturhistoriskt värde för en bygd. Av bl.a. detta skäl är det av stor vikt att ändringar i sådana miljöer görs varsamt och med stort hänsynstagande till kulturmiljövärdena. Detta synsätt ligger till grund för de skyddsbestämmelser som rör kyrkliga kulturminnen och som finns i kulturminneslagen.

I enlighet med 4 kap. 6 § KML skall inventarier av kulturhistoriskt värde, som hör till kyrkobyggnad eller annan kyrklig byggnad, kyrkotomt eller begravningsplats, förvaras och vårdas väl. Av 4 kap. 7 § KML framgår att det för varje församling skall finnas en förteckning över inventarier som avses i 6 §. I förteckningen skall anges om ett föremål ägs eller förvaltas av någon annan än församlingen och om det förvaras på någon annan plats än i kyrkan. I varje församling skall det utses två personer som har ansvar för att föra förteckningen. De skall också se till att föremålen förvaras och vårdas väl. Församlingen skall anmäla till länsstyrelsen vilka som har utsetts. Enligt 4 kap. 8 § KML skall stiftet minst vart sjätte år kontrollera att alla föremål i förteckningen finns kvar. Efter varje kontroll skall en kopia av förteckningen sändas till länsstyrelsen.

Utskottet konstaterar att äldre gravvårdar av kulturhistoriskt värde som åsyftas i den nu aktuella motionen således omfattas av bestämmelserna i KML om skydd för kyrkliga inventarier och skall förvaras och vårdas väl. Länsstyrelserna har möjlighet att vidta åtgärder för att skydda eller vårda en gravvård om det finns allvarlig fara för att den skadas.

Vidare konstaterar utskottet att här refererade bestämmelser i KML trädde i kraft den 1 januari 2000. Den aktuella motionen väcktes under allmänna motionstiden år 2000. Enligt utskottets uppfattning är det knappast meningsfullt att så snart efter en lags ikraftträdande göra en översyn på det sätt som föreslås i motionen.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 2000/01:Kr266 (s).

Fornlämningar i skogsmark

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslagen om

- registrering av fornlämningar i skogen,
- information och utbildning om fornlämningar, *jämför reservationerna 14 (kd, fp, mp) och 15 (c)*,
- översyn av kulturminneslagen m.m., *jämför reservation 16 (m, kd, c)*, och
- översyn av RAÄ:s och Skogsstyrelsens roller.

Bakgrund

Fornlämningar i skogen skyddas enligt lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (kulturminneslagen, KML). Enligt skogsvårdslagen (1979:429) får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer meddela föreskrifter om den hänsyn som skall tas till naturvårdens och kulturmiljövårdens intressen vid skötseln av skog (30 §).

Riksdagen beslutade våren 1999 att godkänna 15 nationella miljö kvalitetsmål, varav ett handlade om levande skogar (prop. 1997/98:145, bet. 1998/99: MJU6, rskr. 1998/99:183). Hösten 2001 godkände riksdagen regeringens förslag till delmål för miljö kvalitetsmålet Levande skogar (prop. 2000/01:130, bet. 2001/02: MJU3, rskr. 2001/02:36). Ett av delmålen lyder:

Skogsmarken skall brukas på sådant sätt att fornlämningar inte skadas och så att skador på övriga kända värdefulla kulturlämningar är försumbara senast år 2010.

Miljö kvalitetsmålet Levande skogar bör enligt regeringens bedömning i ett generationsperspektiv innebära bl.a. att kulturminnen och kulturmiljöer värnas (prop. s. 137).

Av miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2001/02: MJU3 framgår bl.a. följande, vilket här redovisas i punktform (s. 86).

- Fornlämningar i skogen tar ofta skada i samband med avverkning och markberedning.
- Förekomsten av kulturmiljöer i skogslandskapet är inte tillräckligt väl kartlagd eller synliggjord.
- Att inventera kulturlämningar i skogslandskapet och göra de mest skyddsvärda objekten kända för berörda myndigheter och markägare är en angelägen fråga under delmål 3 för kvalitetsmålet Levande skogar.
- Genom RAÄ:s fornminnesprojekt kommer informationen från inventeringarna att kunna digitaliseras och därmed bli lättare tillgänglig. Det ankommer i första hand på Skogsstyrelsen och RAÄ att gemensamt utföra åtgärden.
- Resultaten från inventeringen bör enligt miljö- och jordbruksutskottets mening ge tillräckligt underlag för att bedöma behovet av hänsyn till kulturmiljön och åtgärder till skydd för forn- och kulturlämningar och göras tillgängliga för markägare som har kulturvärden på sina skogsmarker.
- Ofta räcker den hänsyn som föreskrivs i skogsvårdslagen men ibland är det nödvändigt att avstå från skogsbruk, och aktiva insatser för underhåll och skötsel av kulturvärdena är ofta nödvändiga. För detta delmål krävs rådgivning och information från berörda myndigheter.
- Under år 2000 har 20 miljoner kronor använts till inventering av fornlämningar i skogen och till projektet Skog och historia. Finansieringen har skett med arbetsmarknadsmedel och via anslaget Bidrag till kulturmiljövård.

Länsstyrelserna har i uppgift att verka för att nå de av riksdagen beslutade miljö kvalitetsmålen med tillhörande delmål. Kulturmiljö arbetet i länen skall utvecklas mot bakgrund av dessa mål. (Se regleringsbrev för budgetåret 2002 avseende länsstyrelserna m.m.)

Anslaget 28:27 Bidrag till kulturmiljövård uppgår till närmare 279 miljoner kronor för år 2002. Anslaget ökades för innevarande år med 46 miljoner kronor, varav merparten tillfördes anslagsposten 1 Bidrag till kulturmiljövård, vilket totalt uppgår till knappt 271,5 miljoner kronor.

Bidrag utgår i enlighet med bestämmelserna i KML samt enligt förordningen (1993:379) om bidrag till kulturmiljövård.

Projektet *Skog och historia* (som omnämns ovan under den sista strecksatsen) är ett gemensamt projekt för Skogsstyrelsen och RAÄ och där även Arbets-

marknadsverket medverkar genom sin regionala och lokala organisation. Myndigheternas roll i projektet är att samordna och ha ett övergripande ansvar för centrala frågor kring inventering, utbildning och information för de regionala projekt som sedan tidigare pågår i landet. På regional nivå drivs projekten av skogsvårdsstyrelserna, länsstyrelserna och länsmuseumerna.

Det rikstäckande projektet har kostnadsberäknats till ca 450 miljoner kronor eller 90 miljoner kronor årligen under fem år. Beslut om den fortsatta finansieringen har ännu inte fattats (maj 2002).

Inventering, utbildning och kommunikation är de tre grundpelare som projektet skall byggas på. För att få det att fungera behövs också utvecklade system för uppföljning och utvärdering samt forsknings- och utvecklingsinsatser.

De regionala projekten har pågått sedan år 1995. Inventeringsarbeten har bedrivits i 14 län, och uppskattningsvis har 50 000–70 000 platser med fornlämningar eller kulturhistoriska lämningar påträffats i skogsmark.

Följande uppgifter om Fornminnesregistret har hämtats från RAÄ:s hemsida.

Fornminnesregistret är ett nationellt register med uppgifter om fornlämningar och andra kulturhistoriska lämningar i hela landet. I dag innehåller registret information om närmare en miljon fasta fornlämningar och övriga kulturhistoriska lämningar. Dessa finns registrerade på ca 400 000 platser. Registret fyller en viktig funktion för kulturmiljövården och finns även tillgängligt för allmänheten.

Uppgifterna i Fornminnesregistret kommer till stora delar från inventeringar och arkeologiska utgrävningar som genomförts på olika platser i landet. Varje länsmuseum och länsstyrelse har kopior på uppgifterna för respektive län men det kompletta registret finns bara hos Riksantikvarieämbetet i Stockholm.

Fornminnesregistret består av två delar: dels ekonomiska kartor med varje känd fornlämning markerad, dels texter som beskriver fornlämningen. Av texterna framgår bl.a. vilket lagskydd lämningen har, måttangivelser, noteringar om eventuella skador och hänvisningar till äldre anteckningar i andra arkiv. För närvarande finns cirka 8 000 inventeringsböcker och 12 600 kartor med fornlämningar markerade.

I januari 1999 startade Projekt Fornminnesinformation. Projektet skall bl.a. resultera i att Fornminnesregistrets information görs tillgänglig digitalt.

Motionerna

I två motioner understryks behovet av *registrering av fornlämningarna i skogen*.

Motionären bakom motion 2000/01:Kr323 (s) anför att inventering och registrering av fornlämningar i skogsmark gör det lättare att informera t.ex. maskinförare om var fornlämningar finns i områden som skall avverkas. Motionsförslaget syftar till att riksdagen skall göra ett tillkännagivande för regeringen om behovet av en riksomfattande inventering och digitalisering av fornlämningar i skogsmark (yrkande 1).

I motion 2000/01:MJ306 (m) yrkas att registrering av befintliga fornlämningar i skogen skall prioriteras (yrkande 8 i denna del).

I tre motionsyrkanden framförs krav som bl.a. gäller behovet av *information och utbildning om fornlämningar*.

I motion 2000/01:Kr323 (s) sägs att skogsbruket förorsakar omfattande skador på fornlämningar. Den mesta skadegörelsen sker vid markberedning. Skadefrekvensen minskar då man informerar om var det finns fornlämningar inom avverkningsområdet och/eller om man märker ut fornlämningarna före avverkning. I motionen föreslås att riksdagen skall göra ett tillkännagivande om behovet av stöd och rådgivning om fornlämningar till de entreprenörer och maskinförare som utför avverkningsarbete (yrkande 2).

Ett liknande förslag framförs i motion 2001/02:Kr265 (kd) yrkande 3. Enligt motionären är information en grundförutsättning för att fornlämningarna inte skall skadas.

I motion 2001/02:Kr265 (kd) yrkas även att utbildning som rör fornlämningar skall ökas inom både skogsvårdsstyrelserna och länsstyrelserna, som är delaktiga i det praktiska arbetet med att bevara de kulturhistoriska lämningarna. Utbildning bör också erbjudas skogsägare och företag som erbjuder skogsbrukstjänster (yrkande 4).

I en rad motioner krävs en *översyn av kulturminneslagen m.m.* Syftet bakom motionerna 2000/01:MJ306 (m) yrkande 8 i denna del, 2000/01:MJ312 (kd) yrkande 5, 2001/02:MJ339 (c) yrkande 2, 2001/02:Kr265 (kd) yrkande 1 och 2001/02:Kr278 (m) yrkandena 1 och 2 är att skapa en reglering som medger ersättning för inskränkning i brukandet inom fornlämningsområden. I motion 2001/02:Kr265 (kd) yrkas även att översynen skall inbegripa en definition av begreppet fast fornlämning (yrkande 2). Slutligen framställs i motion 2000/01:Kr232 (s) ett yrkande som inte är fullt så långtgående som övriga här aktuella utan som syftar till att en översyn och utvärdering skall göras av hur röjningsrösen hanteras enligt kulturminneslagen. Yrkandets syfte är att bedöma om hanteringen är den mest rationella från såväl skogsbrukets som kulturskyddets synpunkt.

Motionärerna bakom motion 2001/02:Kr278 (m) anser att skogs- och markägarna i fortsättningen skall kommunicera med endast en myndighet i skogsfrågor och inte som nu med både RAÄ och Skogsstyrelsen. En *översyn* bör därför göras av RAÄ:s och Skogsstyrelsens inbördes roller och ansvarsområden liksom av skogsvårdsorganisationens möjligheter att överta hela eller delar av tillsynen enligt kulturminneslagen vad gäller skogen (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Den tekniska utvecklingen inom skogsbruket har genom de rationella metoder som tillämpas inneburit risker för att väsentliga kulturmiljövärden skall gå förlorade. I ett tidigare avsnitt i detta betänkande redovisas det lagskydd som finns för fornlämningar i skogen, liksom de miljökvalitetsmål som gäller för skogen.

Som redovisats ovan pågår en systematisk inventering och *registrering av fornlämningar i skogen*. Det är RAÄ:s ambition att uppgifterna i fornminnesregistret på sikt skall bli tillgängliga för alla genom den pågående digitali-

seringen av de uppgifter som läggs in i registret. Det behov av en riksomfattande inventering och digitalisering av fornlämningar i skogsmark som påtalas i motionerna 2000/01:Kr323 (s) yrkande 1 och 2000/01:MJ306 (m) yrkande 8 i denna del har således redan uppmärksamats. Yrkandena bör därför vara tillgodosedda, varför de avstyrks.

Utskottet delar den uppfattning som kommer till uttryck i motionerna 2000/01:Kr323 (s) yrkande 2 och 2001/02:Kr265 (kd) yrkandena 3 och 4 och som innebär att det är angeläget att *information och utbildning om fornlämningar* i skogen kommer till stånd. Inom ramen för projektet Skog och historia har myndigheterna i uppgift att samordna och ta ett övergripande ansvar för centrala frågor kring inventering, utbildning och information för de regionala projekt som pågår i landet.

De uppgifter om projektet Skog och historia, som kulturutskottet har inhämtat från RAÄ, visar att – förutom inventering – utbildning och kommunikation utgör projektets grundpelare samt att man strävar efter att uppnå utvecklade system för uppföljning och utvärdering samt forsknings- och utvecklingsinsatser.

En av förutsättningarna för att informationen om fornlämningarna i skogen skall bli framgångsrik och nå ut till berörda är att fornminnesregistret blir tillgängligt för alla genom digitalisering. RAÄ:s projekt Fornminnesinformation har – som nämnts i det föregående – detta syfte. I beskrivningen av projektet Skog och historia har man från RAÄ:s sida också pekat på behovet av opinionsbildning som ett viktigt instrument tillsammans med stöd och bidrag till olika aktiviteter för att sprida kännedom om kulturmiljövård i skogen. Skolor och studieförbund är exempel på samarbetsparter som RAÄ hoppas skall bidra till att skapa förståelse för behovet av att skydda fornlämningarna. RAÄ har även nämnt att vidareutbildning anordnas för skogsentreprenörer, maskinförare, skogsarbetare och skogsåkare i kulturmiljövård och om olika typer av forn- och kulturminnen från olika tider som kan förekomma i skogsmark samt om praktiskt handlingsätt vid skogliga arbeten i anslutning till forn- och kulturminnen.

Enligt utskottets uppfattning visar det anförda att de förslag som framställts motionsvägen rörande information och utbildning bör kunna tillgodoses genom det arbete som berörda myndigheter m.fl. genomför. Motionerna bör därför inte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida. Utskottet avstyrker motionerna 2000/01:Kr323 (s) yrkande 2 och 2001/02:Kr265 (kd) yrkandena 3 och 4.

Den begäran om en *översyn av kulturminneslagen m.m.* i olika avseenden som framställts i en rad motioner grundar sig bl.a. på uppfattningen att skogsbruket tvingas bli orationellt genom hänsynstagande till fornminnen och att skogsägarna bör erhålla ersättning för inskränkning i brukandet av skogen.

Av 2 kap. 15 § KML framgår vilka bestämmelser som gäller för att en markägare skall erhålla ersättning om han ej får tillstånd av länsstyrelsen att rubba, ändra eller ta bort en fast fornlämning. Den grundläggande förutsättningen för att erhålla ersättning är att fornlämningen är helt okänd och utan

synligt märke ovan jord. En ytterligare förutsättning är att det vägrade tillståndet vållar sökanden betydande hinder eller olägenhet.

Enligt utskottets uppfattning är det beklagligt om brukarintresset ställs mot bevarandebeståndet. Det är utskottets förhoppning att markägare, brukare och entreprenörer genom ökad kunskap om de kulturhistoriskt intressanta och värdefulla lämningar som finns i skogsmarken också får ökad förståelse för behovet av skydd för de kulturarvsvärden och kulturhistoriska spår som finns kvar från forna tider i skogen i form av odlingsrösen, husgrunder, fångstgropar m.m. De informations- och utbildningsinsatser som redan görs och som kommer att fortsätta inom ramen för projektet Skog och historia kan komma att få stor betydelse för markägarnas och brukarnas inställning i dessa frågor. Inom ramen för projektet bör också erfarenheter kunna samlas om i hur stor omfattning markägarna i realiteten tvingas till inskränkning i markanvändningen och därigenom anser sig gå miste om intäkter.

Det ankommer på de kulturmiljövårdande myndigheterna att kontinuerligt följa upp effekterna av gällande bestämmelser, att hålla sig underrättade om eventuella problem som följer av dessa och att till regeringen rapportera om problemen och föreslå de ändringar av gällande bestämmelser som bedöms vara nödvändiga. Enligt utskottets uppfattning finns det inte anledning att från riksdagens sida nu göra ett uttalande om en översyn av KML eller en översyn av hur röjningsrösen hanteras enligt kulturminneslagen.

Utskottet föreslår därför att riksdagen skall avslå motionerna 2000/01:Kr232 (s), 2000/01:MJ306 (m) yrkande 8 i denna del, 2000/01:MJ312 (kd) yrkande 5, 2001/02:Kr265 (kd) yrkandena 1 och 2, 2001/02:Kr278 (m) yrkandena 1 och 2 samt 2001/02:MJ339 (c) yrkande 2.

Förslaget i yrkande 3 i motion 2001/02:Kr278 (m) syftar till en *översyn av RAÄ:s och Skogsstyrelsens inbördes roller*.

Nuvarande rollfördelning innebär att skogsvårdsorganisationen, dvs. Skogsstyrelsen som central förvaltningsmyndighet för frågor om skogsbruket och chefsmyndighet för de elva regionala skogsvårdsstyrelserna, skall verka för att landets skogar vårdas och brukas på ett sådant sätt att de av statsmakterna beslutade målen för skogspolitiken kan uppnås. Vidare skall RAÄ som central myndighet arbeta för att målen för verksamheten inom kulturmiljöområdet uppnås. RAÄ:s verksamhet skall bl.a. syfta till att kulturarvet och miljöns kulturarv tas till vara inom olika samhällssektorer, bl.a. inom jord- och skogsbruket.

I enlighet med de av riksdagen antagna miljö kvalitetsmålen och delmålen för skogspolitiken skall skogsvårds- och kulturmiljöorganisationerna samverka så att det historiska skogslandskapet i möjligaste mån värnas. Enligt kulturutskottets uppfattning synes nuvarande rollfördelning mellan de två samhällssektorerna vara ändamålsenlig. Det ankommer på de centrala myndigheterna att följa upp och utvärdera resultatet av den pågående samverkan mellan myndigheterna och att uppmärksamma regeringen på de olägenheter som eventuellt kan komma att drabba markägare och brukare genom nuvarande system.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 2001/02:Kr278 (m) yrkande 3.

Skydd för byggda och kulturpåverkade miljöer, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslagen om

- fortsatt utredning om skydd av kulturmiljön,
- skydd och vård av kulturhistoriskt värdefulla fiskelägen m.m.,
- skydd och vård av kulturhistoriskt värdefulla fyrar,
- stöd till bevarande av hälsingegårdar m.m., *jämför reservation 17 (mp)*,
- skydd för prästgårdar vid försäljning,
- stöd till bevarande av folkhögskolebyggnader,
- bevarande av vissa industrihistoriska kulturmiljöer,
- stöd till förvaltning av kulturhistoriskt unika anläggningar och miljöer, *jämför reservation 18 (m)*,
- bevarande av lador, *jämför reservation 19 (mp)*, och
- återuppförande av Uranienborg.

Bakgrund

Våren 2000 behandlade utskottet motioner om skydd för och bidrag till vården av vissa byggnader och kulturmiljöer (bet. 1999/2000:KrU13). Utskottet redovisade i sammanhanget att skyddet av kulturmiljöer m.m. regleras i tre olika lagar nämligen lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (KML), miljöbalken och plan- och bygglagen (1987:10). Utskottet redovisade kortfattat i betänkandet följande beträffande ansvarsförhållanden och beslutsnivåer enligt dessa lagar.

Lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (KML)

Länsstyrelsen har tillsyn över kulturminnesvården i länet och Riksantikvarieämbetet (RAÄ) har överinseende över kulturminnesvården i landet enligt 1 kap. 2 § lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. (KML).

I 3 kap. KML regleras skyddet av byggnadsminnen. En byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde får förklaras för byggnadsminne. Bestämmelserna om byggnadsminnen i 3 kap. KML får också tillämpas på park, trädgård eller annan anläggning av kulturhistoriskt värde. *Regeringen* har med stöd av bestämmelser i 3 kap. KML utfärdat en förordning (1988:1229) om statliga byggnadsminnen m.m. Övergår ett sådant *statligt byggnadsminne* till en annan ägare än staten skall det vara byggnadsminne enligt bestämmelser i KML.

Länsstyrelsen beslutar om *byggnadsminnesförklaring enligt KML*. Länsstyrelsen skall utfärda skyddsföreskrifter. Dessa föreskrifter kan också avse bestämmelser om att ett område kring byggnaden skall hållas i sådant skick att byggnadsminnets utseende och karaktär inte förvanskas.

Länsstyrelsen beslutar om ersättning eller inlösen. Innan länsstyrelsen fattar beslut som kan medföra rätt till ersättning eller inlösen enligt 3 kap. KML skall den undersöka om det finns medel tillgängliga för detta.

I proposition 1998/99:114 Kulturarv – kulturmiljöer och kulturföremål har regeringen anfört att en särskild utredare skall tillkallas för att utreda och lämna förslag om ett förbättrat skydd för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Det finns enligt regeringen skäl att överväga om även kommunerna bör ges en möjlighet att vid sidan av plan- och bygglagen (PBL, 1987:10) tillämpa KML. Propositionen behandlas i denna del i utskottets betänkande 1999/2000:KrU7.

Miljöbalken (MB)

Miljöbalken (MB) skall tillämpas så att värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas. Den skall också tillämpas så att mark, vatten och fysisk miljö används så att en från bl.a. kulturell synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas (1 kap. 1 §).

I 3 kap. MB finns grundläggande bestämmelser för hushållning med mark- och vattenområden. Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt, som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet, skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Områden som är av riksintresse för naturvärden, kulturmiljövärden eller friluftslivet skall skyddas mot sådana nyss nämnda åtgärder som kan skada natur- och kulturmiljön (6 §).

RAÄ skall enligt 2 § förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. lämna uppgifter till länsstyrelserna om de områden som RAÄ bedömer vara av *riksintresse för kulturmiljövården enligt 3 kap. 6 § MB*.

I 4 kap. MB finns särskilda bestämmelser för hushållning med mark och vatten för vissa, i 4 kap. MB särskilt *angivna, områden* i landet. Dessa i lagen *angivna områden* är, med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns i områdena, i sin helhet av *riksintresse*.

Länsstyrelsen skall enligt 3 § förordningen (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. ta de initiativ som behövs för att bestämmelserna i 3 och 4 kap. MB om riksintressen skall beaktas i miljökonsekvensbeskrivningar, i tidiga skeden av planerings- och beslutsprocesserna, i kommunala planer, m.m.

Skyddet av kulturpräglade landskap regleras i 7 kap. MB. *Länsstyrelse eller kommun* får förklara sådana mark- eller vattenområden för *kulturre-servat* (9 §). I beslutet skall anges inskränkningar i rätten att använda dessa mark- eller vattenområden (5 §).

Plan- och bygglagen (1987:10), PBL

Bestämmelser om skydd för kulturmiljön finns även i plan- och bygglagen (1987:10), PBL.

Enligt 1 kap. 2 § PBL är det en *kommunal angelägenhet att planlägga användningen av mark och vatten*. Varje kommun skall ha en översiktsplan som omfattar hela kommunen. Den skall ge vägledning för beslut om användningen av mark- och vattenområden samt om hur den byggda miljön skall utvecklas och bevaras. Översiktsplanen är inte bindande för myndigheter och enskilda. Regleringen av markens användning och av bebyggelsen inom kommunen sker genom detaljplaner. För begränsade områden av kommunen som inte omfattas av detaljplan får områdesbestämmelser antas om det behövs för att syftet med översiktsplanen skall uppnås eller för att säkerställa att riksintressen enligt 3 kap. eller 4 kap. MB tillgodoses (3 §). *Länsstyrelsen har tillsyn över plan- och byggnadsväsendet i länet och skall samverka med kommunerna i deras planläggning. Boverket har den allmänna uppsikten över plan- och byggnadsväsendet i riket (8 §).*

I 2 kap. PBL regleras de allmänna intressen som skall beaktas vid planläggning och vid lokalisering av bebyggelse m.m. Vid planläggning och i ärenden om bygglov och förhandsbesked skall bestämmelserna i 3 och 4 kap. MB tillämpas (1 §). Planläggning skall, med beaktande av natur- och kulturvärden, främja en ändamålsenlig struktur och en estetiskt tilltalande utformning av bebyggelse, grönområden, kommunikationsleder och andra anläggningar (2 §).

Krav på byggnader m.m. återfinns i 3 kap. PBL t.ex. när det gäller placering och utformning i förhållande till stads- och landskapsbild samt till natur- och kulturvärden och när det gäller en estetiskt tilltalande utformning (1 §). Vidare uppställs krav på varsamhet vid ändringar så att byggnadens kulturhistoriska värde tas till vara (10 §), skydd mot förvanskning av byggnader m.m. som är särskilt värdefulla från historisk, kulturhistorisk, miljömässig eller konstnärlig synpunkt eller som ingår i ett område av denna karaktär (12, 17 och 18 §§) samt vård (13 och 17 §§).

Kommunens översiktsplan regleras i 4 kap. PBL. I översiktsplanen skall riksintressen enligt 3 och 4 kap. MB anges särskilt (1 §). Kommunen skall samråda med länsstyrelsen när förslag till översiktsplan eller till ändring av översiktsplan upprättas (3 §). Översiktsplan eller ändringar av denna antas av kommunfullmäktige (11 §).

Kommunens detaljplan och områdesbestämmelser regleras i 5 kap. PBL. Detaljplan och områdesbestämmelser antas av kommunfullmäktige. I 5 kap. finns också bestämmelser om rätt till ersättning till följd av detaljplan.

En viss begreppsförvirring finns när man allmänt talar om bebyggelse och kulturmiljöer som är skyddade eller som anses böra skyddas på något sätt. Olika beteckningar används av kommunerna för olika slags områden som finns på detaljplanekartor. Områden som avser bebyggelse med skydd enligt PBL mot förvanskning betecknas i allmänhet med "q" och områden där krav enligt PBL ställs på varsamhet vid ändringar betecknas med "k".

Dessa begrepp – och särskilt uttrycket "k-märkt" – används i dagligt tal även för byggnader m.m. som är förklarade som byggnadsminnen enligt KML eller för byggnader m.m. som anses vara värda skydd av något slag. Dessutom har det funnits en uppskattad serie TV-program – följt av ett par böcker – med namnet "K-märkt" som handlade om byggnader, vägar och kulturmiljöer som var dåligt uppmärksammade och enligt programmet var värda att få något slag av skydd.

Statligt bidrag till vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse m.m.

Statligt bidrag till kulturmiljövård anvisas inom kulturbudgeten (utgiftsområde 17) under anslaget 28:27 Bidrag till kulturmiljövård. För budgetåret 2002 har nära 279 miljoner kronor anvisats, vilket innebär en förstärkning med 46 miljoner kronor jämfört med år 2001 (bet. 2001/02:KrU1, rskr. 2001/02:72).

I regeringens regleringsbrev avseende anslaget 28:27 finns en anslagspost benämnd Bidrag till kulturmiljövård, vilken disponeras av RAÄ för bl.a. byggnadsvård och kulturstöd vid ombyggnad m.m. i huvudsak i enlighet med bestämmelserna i förordningen (1993:379) om bidrag till kulturmiljövård. I mån av tillgång på medel får bidrag enligt förordningen lämnas till ombyggnad m.m. av kulturhistoriskt värdefull bostadsbebyggelse och till vård av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Frågor om sådant *bidrag till kulturmiljövård prövas av RAÄ eller*, efter RAÄ:s bemyndigande, av länsstyrelsen.

Regeringen disponerar medel, 3,5 miljoner kronor för år 2002, under en annan anslagspost *för satsningen på industrisamhällets kulturarv*. För beredning av sådana ärenden finns en särskild delegation (Ku 1999:06), vilken skall avlämna en slutrapport senast den 30 juni 2002.

I regleringsbrev för år 2002 har regeringen satt upp ett antal verksamhetsmål för RAÄ och givit myndigheten olika återrapporteringsuppdrag och uppdrag att utarbeta strategier för att nå vissa mål.

Motionerna

I ett antal motionsyrkanden har tagits upp dels frågan om fortsatt utredning av skyddet för kulturmiljön, dels frågor om skydd av olika slag av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse och om statligt stöd till vård m.m. av sådana bebyggelsemiljöer.

Motionsnr, parti och yrkandennr	Ärende
<i>Fortsatt utredning om skydd för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse</i>	
2000/01:Kr339 (s) yrk. 1	Utredning om förbättrat skydd av kulturlandskapet och kulturhistoriskt värdefull bebyggelse
2000/01:Kr339 (s) yrk. 3	Förbättrat skydd för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse utan alltför stort ingrepp i äganderätten m.m.
<i>Skydd för kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsemiljöer samt statligt stöd till bevarande av sådana miljöer</i>	
Fiskelägen, fyrrar m.m.	
2000/01:Kr218 (kd)	Skydd för Österlens fiskelägen enligt KML
2000/01:Kr216 (m)	Statligt ekonomiskt ansvar för småhamnar
2000/01:Kr325 (s)	Utredning, bevarande och finansiering av underhåll av icke aktiva fiskehamnar
2001/02:Kr221 (m)	Skydd av kustmiljö bör även omfatta skutor, fartyg, hamnar m.m.
2001/02:Kr249 (m)	Fyren Pater Noster bör räddas, skyddas och få en säker förvaltning
2001/02:Kr380 (c)	Framtida ägande och underhåll av Sjöfartsverkets kulturhistoriskt värdefulla fyrrar

Motionsnr, parti och yrkandenr	Ärende
2001/02:Kr381 (s) Hälsingegårdar m.m.	Hanö fyr bör tas med i kommande bevarandeplan för fyrar
2001/02:Kr378 (c, mp)	Förbättrade ekonomiska möjligheter att bevara värdefulla miljöer och byggnader (såsom hälsingegårdar och hela bymiljöer)
Prästgårdar	
2000/01:Kr339 (s) yrk. 2	Skydd för kulturhistoriska värden vid försäljning av prästgårdar
Folkhögskolebyggnader	
2000/01:Kr602 (m)	Statligt stöd till bevarande och underhåll av kulturhistoriskt värdefulla byggnader på folkhögskolor
Industrihistoriska kulturmiljöer	
2001/02:Kr236 (c)	Statligt stöd till industrihistoriskt intressanta anläggningar som fortfarande är i drift
2001/02:Kr289 (c)	Statliga insatser för de kulturhistoriska industriarven i Avesta
Förvaltning av kulturhistoriskt unika anläggningar och miljöer	
2001/02:Kr217 (m)	Statliga engångsbidrag om högst 15 miljoner kronor till stiftelser som har till syfte att långsiktigt förvalta vissa kulturhistoriskt särskilt unika anläggningar (kulturmiljöer och industriminnen)
2001/02:Kr379 (s)	Statliga engångsstöd till stiftelser för långsiktig förvaltning av unika anläggningar och kulturmiljöer
2001/02:Kr374 (s)	Dito
Lador	
2001/02:MJ375 (mp) yrk. 3	Statligt stöd till inventering, underhåll och bevarande av lador
Uranienborg	
2000/01:Kr215 (m)	Återskapande av Uranienborg på Ven.

Utskottets ställningstagande

I proposition 1998/99:114 Kulturarv – kulturmiljöer och kulturföremål bedömde regeringen att en särskild utredare borde tillkallas för att *utreda* och lämna förslag om *ett förbättrat skydd för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse*. Utredaren borde också överväga möjligheten att låta byggnadsminnesförklaringar även omfatta lösöre. Mot bakgrund bl.a. av att Sverige i internationell jämförelse har ett svagt skydd för kulturhistoriskt intressant bebyggelse och av det finns ett stort folkligt intresse för byggnadsvården ansåg regeringen det angeläget att finna former som – utan att vara administrativt betungande eller innebära alltför stora ingrepp i äganderätten – skulle kunna förbättra skyddet för den kulturhistoriskt intressanta bebyggelsen. Vidare ansåg regeringen att frågan om miljöbalkens och kulturminneslagens olika uttrycks sätt för närbesläktade företeelser borde utredas närmare.

I enlighet med utskottets betänkande 1999/2000:KrU7 gav riksdagen regeringen till känna att den aviserade utredningen även skulle omfatta frågan om skyddet för kyrkstäder (skr. 1999/2000:196).

I regeringens skrivelse 2001/02:75 daterad den 7 mars 2002 redovisade regeringen att förslag till direktiv till den särskilda utredaren var under beredning. Utskottet har inhämtat att avsikten är att beslut om direktiv skall tas av regeringen före sommaren 2002.

Utskottet anser att det är angeläget att den sedan två år aviserade utredningen påbörjas snarast. Med hänvisning till att direktiv till utredningen kommer att beslutas före sommaren 2002 anser utskottet dock att riksdagen inte behöver göra något tillkännagivande för regeringen i frågan, varför motion 2000/01:Kr339 (s) yrkandena 1 och 3 avstyrks.

Utskottet har i det föregående i detta avsnitt under rubriken Bakgrund redovisat de möjligheter till *skydd för kulturmiljöer* av olika slag som erbjuds genom bestämmelser i miljöbalken, plan- och bygglagen och kulturminneslagen. Utskottet har också översiktligt redovisat ansvars- och beslutsnivåer på området, dvs. vilka instanser som beslutar i frågor som regleras i dessa tre lagar, t.ex. RAÄ, länsstyrelse eller kommun. Utskottet kan konstatera att vissa områden enligt miljöbalken är av riksintresse med hänsyn till de natur- och kulturvärden som finns, och att ett av dessa områden är kustområdet i Skåne från Örnahusen söder om Skillinge till Åhus. Ett sådant riksintresse skall enligt plan- och bygglagen beaktas i den kommunala planeringen. Frågor om skydd av byggnader m.m. enligt KML beslutas av länsstyrelsen. Enligt kulturminnesförordningen (1988:1229) prövar regeringen frågor om byggnadsminnesförklaring av statliga byggnader efter förslag från RAÄ.

Utskottet har också redovisat att riksdagen beslutar om anslagsbeloppet i vad avser anslaget 28:27 Bidrag till kulturmiljövård och att RAÄ disponerar större delen av anslaget, bl.a. för *bidrag till byggnadsvård och kulturstöd vid ombyggnad m.m.*, och att RAÄ dessutom i enlighet med regeringens beslut har fördelat dispositionsrätten till vissa medel till länsstyrelserna.

Utskottet anser – liksom vid 1999/2000 års riksmöte i det av riksdagen godkända betänkandet 1999/2000:13 – att riksdagen inte bör besluta om ändring av de lagbestämmelser som innebär att beslut om skydd av olika kulturhistoriskt värdefulla byggnader och bebyggelsemiljöer inte ankommer på riksdagen utan på de instanser som anges i berörda lagar. Vidare anser utskottet att det inte finns anledning för riksdagen att ändra på den ordning som gäller och som innebär att RAÄ eller länsstyrelse beslutar om fördelningen av medel till byggnadsvård och kulturstöd vid ombyggnad m.m. under anslaget 27:28 Bidrag till kulturmiljövård.

Med hänvisning till den kommande utredningen om ett förbättrat skydd för kulturhistoriskt värdefull bebyggelse samt till vad som ovan anförts om beslutsnivåer när det gäller skydd av kulturhistoriskt intressant bebyggelse m.m. och stöd till vård av sådan bebyggelse avstyrker utskottet motionerna – 2000/01:Kr216 (m), 2000/01:Kr218 (kd), 2000/01:Kr325 (s) och 2001/02:Kr221 (m) om fiskelägen m.m.,

- 2001/02:Kr249 (m), 2001/02:Kr380 (c) och 2001/02:Kr381 (s) om fyrar,
- 2001/02:Kr378 (c, mp) om hälsingegårdar m.m.,
- 2000/01:Kr339 (s) yrkande 2 om prästgårdar,
- 2000/01:Kr602 (m) om folkhögskolebyggnader,
- 2001/02:Kr236 (c) och 2001/02:Kr289 (c) om industrihistoriska kulturmiljöer,
- 2001/02:Kr217 (m), 2001/02:Kr374 (s) och 2001/02:Kr379 (s) om stöd till förvaltning av kulturhistoriskt unika anläggningar och miljöer,
- 2001/02:MJ375 (mp) yrkande 3 om lador samt
- 2000/01:Kr215 (m) om Uranienborg.

I sammanhanget kan utskottet, då det gäller skydd för och statligt stöd till vård av kulturhistoriskt intressanta fyrar, redovisa att näringsministern den 3 oktober 2001 i skriftligt svar på en fråga meddelade att den tekniska utvecklingen kan innebära att ett större antal fyrar inte längre behövs för sjöfarten. Detta innebär att fyrarnas framtida drift och vård måste diskuteras. Sjöfartsverket och Statens fastighetsverk hade vid tidpunkten för frågesvaret i ett samprojekt avslutat en inventering av alla svenska f.d. bemannade fyrplatser. Nästa del i detta projekt är att ta fram en bevarandeplan för de nationellt bevarandevärda fyrarna. Detta arbete avses vara klart våren 2004. I sammanhanget bör också nämnas att RAÄ, Sjöfartsverket och Statens fastighetsverk, enligt ett pressmeddelande från RAÄ den 28 februari 2002, kommer att stå för merparten av beräknade kostnader om totalt 6 miljoner kronor för upprustning av fyren Pater Noster. Även Tjörns kommun och Västra Götalandsregionen förväntas bidra till upprustningen. Huvudansvaret för förvaltningen av fyren kommer att ligga på Statens fastighetsverk efter renoveringen.

Utskottet kan vidare redovisa att Landskrona kommun och Statens fastighetsverk har planerat och delvis redan påbörjat ett utvecklingsarbete rörande Uranienborg på Ven. Under våren 2002 har EU:s strukturfond Mål 2 Öarna beviljat projektet ett bidrag på närmare 2,6 miljoner kronor.

Internationella konventioner

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå motionsförslagen om

- tre internationella konventioner, *jämför reservation 20 (mp)*, och
- Unescokonventionen om skydd för kulturarv under vatten, *jämför reservation 21 (mp)*.

Bakgrund

År 1970 antogs inom *Unesco* en *konvention* om åtgärder rörande förbud mot och förhindrande av olovlig import, export och överförande av äganderätt avseende kulturgendomen. Konventionen har tillträtts av ca 90 stater.

Följande uppgifter har med anledning av motionsyrkanden som rör *Unidroit-konventionen* om stulna eller illegalt exporterade kulturföremål hämtats från Nationalencyklopedin.

UNIDROIT, Internationella institutet för privaträttsunifikation, en år 1926 grundad mellanstatlig organisation med säte i Rom, vars syfte är att medverka till harmonisering, koordinering och unifikation av privaträtten i olika länder. Organisationens huvuduppgift är att förbereda och utarbeta förslag till konventioner och enhetliga lagar på privaträttens område. Bland organisationens drygt 50 medlemsländer finns också Sverige.

Den s.k. *Haagkonventionen* har beskrivits på följande sätt av kulturutskottet i bet. 1992/93:KrU4.

Efter förslag av regeringen i proposition 1983/84:133 om vissa frågor rörande Sveriges samarbete med Unesco godkände riksdagen våren 1984 dels 1954 års Unescokonvention om skydd för kulturegendom i händelse av väpnad konflikt, den s.k. Haagkonventionen, samt konventionens tilläggsprotokoll, dels 1972 års Unescokonvention om skydd för världens kultur- och naturarv, den s.k. Pariskonventionen (bet. KrU 1983/84:16, rskr. 227).

Syftet med Haagkonventionen är att värna om kulturminnesmärken och kulturföremål i händelse av väpnad konflikt, vid ockupation eller i inbördeskrig. De anslutna staterna förbinder sig att i fredstid förbereda skydd av kulturminnesmärken och kulturföremål och att i krigstid respektera sådan egendom. Vid ockupation skall kulturegendom skyddas av ockupationsmakten. Militär nödvändighet får dock åberopas i vissa fall för att överträda skyddsbestämmelserna.

Skyddet skall säkerställas genom att det införs bestämmelser i militära reglementen och att militär personal utbildas. Dessutom får ett antal under konventionen skyddade utrymmen inrättas för att skydda vissa lösa kulturföremål. Ett särskilt emblem kan sättas på egendom som bedöms som skyddsvärd. Två grader av skydd förutsätts i konventionen: den egendom som åtnjuter den högsta graden av skydd skall registreras på en särskild lista hos Unesco och förses med tre av de särskilda emblem som konventionen föreskriver.

Sverige har ratificerat de båda konventionerna. Båda konventionerna trädde i kraft för Sveriges del den 22 april 1985.

Enligt artikel 8 i Haagkonventionen tillförsäkras kulturegendom av mycket stor betydelse ett särskilt skydd om den införs i konventionens internationella register för detta ändamål.

Den 2 november 2001 antog Unescos generalkonferens en *konvention om skydd av det marina kulturarvet*. Frågan avgjordes genom omröstning, varvid Sverige avstod från att rösta. Sverige avgav en röstförklaring, i vilken bevekelsegrunderna utvecklades för att man avstod från att rösta. Kulturministern har som skriftligt svar på en fråga i riksdagen redovisat bl.a. följande (svar på fråga 2001/02:122).

Två frågor var avgörande för att enighet inte kunde nås. De rörde kuststatens jurisdiktion inom den exklusiva ekonomiska zonen och på kontinentalsockeln. Många stater ansåg att Unescokonventionens regler gick längre än vad som är tillåten kuststatsjurisdiktion enligt FN:s havsrättskonvention. Den andra frågan rörde statsfartygens ställning. Eftersom enighet inte kunde nås kommer flera stater sannolikt inte att ratificera konventionen, däribland stater som är aktiva i Östersjön och väs-

terhavet. Detta innebär att det kommer att finnas två olika juridiska regimer som kan komma i konflikt med varandra. Eftersom en konvention bara gäller mellan de som anslutit sig till konventionen kommer den inte att kunna tillämpas mot de stater som inte anslutit sig. Estoniaavtalet har visat på vilka problem som kan uppstå i detta sammanhang. Det är mot denna bakgrund som Sverige valde att avstå i omröstningen.

Sverige utesluter dock inte en framtida anslutning till konventionen om den får ett brett stöd av stater, särskilt de som är aktiva i Östersjön. I avvaktan på detta är Sverige berett att ytterligare pröva möjligheterna till internationellt samarbete på regional nivå som inom Östersjön. Kulturdepartementet kommer fortsatt att arbeta med den frågan.

Motionerna

I motion 2001/02:Kr286 (mp) behandlas *tre internationella konventioner*, som motionärerna anser att Sverige skall tillträda.

I motionen föreslås att Sverige snarast skall tillträda *Unescos konvention* om förbud mot och förhindrande av olovlig import, export och överföring av äganderätt avseende kulturegendom samt att regeringen snarast skall verka i Nordiska rådet och i EU för att de nordiska länderna respektive EU-nationerna skall tillträda nämnda Unescokonvention (yrkandena 1 och 2).

Vidare föreslås i samma motion att Sverige snarast skall tillträda *Unidroitkonventionen* om stulna eller illegalt exporterade kulturföremål samt att regeringen snarast skall verka i Nordiska rådet och i EU för att de nordiska länderna respektive EU-nationerna tillträder nämnda Unidroitkonvention (yrkandena 3 och 4).

Slutligen föreslår motionärerna i samma motion, 2001/02:Kr286 (mp) att regeringen snarast skall ratificera *Haagkonventionens* andra protokoll från 1999 om skydd av kulturföremål i händelse av väpnad konflikt samt att regeringen skall verka i Nordiska rådet och i EU för att de nordiska länderna respektive EU-nationerna tillträder och ratificerar konventionens första och andra protokoll (yrkandena 5 och 6).

Motionärerna bakom motion 2001/02:Kr292 (mp) föreslår att Sverige skall underteckna *Unescokonventionen om skydd för kulturarv under vatten* (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Ett av de övergripande målen för verksamheten inom kulturmiljöområdet syftar till nationell och internationell solidaritet och respekt inför olika gruppers kulturarv. Det innebär bl.a. att Sverige bör engagera sig i ett solidariskt samarbete med andra länder för att skydda kulturarvet (jfr prop. 1998/99:114 s. 30). Det är således angeläget att vi från svensk sida visar förståelse för andra länders kulturarv.

Utskottet behandlar inledningsvis förslagen i motion 2001/02:Kr286 (mp) om *tre internationella konventioner*.

Det torde vara otvetydigt att en omfattande olovlig handel med kulturföremål bedrivs och att denna handel riskerar att många länder utarmas på sin

kulturskatter. Det konventionsarbete som utförts inom Unesco genom tillkomsten av den s.k. *Unescokonventionen* och inom Unidroit genom *Unidroitkonventionen* syftar till att förhindra olovlig import och export av kulturföremål.

Då det gäller yrkandena 1 och 2 i motion 2001/02:Kr286 (mp) kan nämnas att kulturministern som skriftligt svar på en fråga i riksdagen har meddelat att det inom Regeringskansliet pågår ett arbete som syftar till att Sverige skall tillträda Unescokonventionen så snart som möjligt och att detta arbete bedrivs i nära samarbete med Danmark och Norge (svar på fråga 1999/2000:667). Utskottet förutsätter att det pågående arbetet snarast redovisas för riksdagen. Vidare anser sig utskottet kunna förutsätta att regeringen även kommer att agera inom EU så snart Sverige har tillträtt Unescokonventionen.

Yrkandena 3 och 4 i motion 2001/02:Kr286 (mp) handlar om Unidroitkonventionen. En anledning till att Sverige inte har tillträtt denna konvention är att svenska regler om godtrosvärv inte stämmer överens med konventionens innehåll (jfr skriftligt svar på fråga 1999/2000:667). En utredning har haft till uppgift att föreslå nya regler om godtrosvärv som kan underlätta svensk anslutning. I betänkandet *Vindikation av stöldgods* (SOU 2000:56) har en särskild utredare lagt fram förslag om ändring av lagen (1986:796) om godtrosvärv av lösöre. Regeringens ställningstagande med anledning av förslagen i utredningen och agerande nationellt och internationellt då det gäller Unidroitkonventionen bör inte föregripas.

Yrkandena 5 och 6 i motion 2001/02:Kr286 (mp) handlar om den s.k. *Haagkonventionens* andra tilläggsprotokoll. Som framgår av bakgrundsskildringen i inledningen till detta avsnitt har Sverige tillträtt Haagkonventionen och dess första tilläggsprotokoll.

För att Sverige skall kunna tillträda även det andra tilläggsprotokollet till Haagkonventionen, som handlar om folkrättsbrott, krävs ändringar i den svenska straffrättsliga lagstiftningen. Hösten 2000 gav regeringen en utredare i uppdrag att se över den straffrättsliga lagstiftningen när det gäller sådana s.k. internationella brott som enligt folkrätten skall föranleda individuellt straffrättsligt ansvar. Utredaren skall redovisa sitt uppdrag senast den 31 oktober 2002 (dir. 2000:76).

Enligt utskottets uppfattning bör regeringens pågående arbete i denna fråga inte föregripas. Riksdagen bör således inte göra något uttalande om att Sverige skall ratificera Haagkonventionens andra tilläggsprotokoll. Inte heller bör riksdagen göra något uttalande om regeringens agerande internationellt i fråga om konventionens andra tilläggsprotokoll.

Sammantaget innebär kulturutskottets ställningstaganden att riksdagen bör avslå motion 2001/02:Kr286 (mp) yrkandena 1–6.

I sammanhanget kan nämnas att frågan om återlämnande av vissa föremål har aktualiserats vid olika tillfällen i Sverige. Regeringen har vid några tillfällen under 1990-talet beslutat att föremål skall lämnas tillbaka till andra länder. Vidare kan nämnas att Statens museer för världskultur år 2001 beslutade att

på obestämd tid deponera ett antal föremål på ett statligt arkeologiskt och antropologiskt museum i Peru.

En redovisning för Sveriges ställningstagande till *Unescokonventionen om skydd för kulturarv under vatten* har lämnats i inledningen till detta avsnitt. Som framgår av redovisningen utesluter inte regeringen – trots beskrivna problem – att Sverige kan komma att ansluta sig till konventionen vid senare tillfälle. Motion 2001/02:Kr292 (mp) yrkande 3 bör inte föranleda något riksdagsuttalande utan avstyrks.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Vården av Cape Coast Castle i Ghana (punkt 3)

av Elisabeth Fleetwood, Jan Backman, Roy Hansson och Anne-Katrine Dunker (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 1. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Kr8.

Ställningstagande

I likhet med vad som framförs i motion 2001/02:Kr8 (m) anser vi att det är angeläget att regeringen gentemot Ghanas regering erbjuder att Sverige tar ett särskilt ansvar för vården av Cape Coast Castle i Ghana med dess speciella svenska anknytning. Även mörka avsnitt i vår historia bör nämligen kunna få sin belysning.

Med hänvisning till det anförda föreslår vi att riksdagen skall tillkännage för regeringen vad vi här framfört. Därmed bör riksdagen således bifalla motion 2001/02:Kr8 (m).

2. Fuktskador i världsarvsstaden Visby (punkt 4)

av Elisabeth Fleetwood, Jan Backman, Roy Hansson och Anne-Katrine Dunker (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 2. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Kr268.

Ställningstagande

Som framgår av motion 2000/01:Kr268 (m) har flera byggnader i Visby drabbats av fuktskador och därav följande svampangrepp, som utgör ett stort hot mot världsarvsstaden. För att hindra att ytterligare fuktskador drabbar de gamla husen i Visby är det nödvändigt att vidta konkreta åtgärder, som säkerställer att detta unika världsarv bevaras för framtiden.

Vi anser att byggnadstekniker och byggnadsbiologer behövs för utredning av skador och för rådgivning inför gatunivåförändringar, ombyggnader, drä-

neringar m.m. Ett regelverk för hantering av grundvatten i samband med markgrepp måste inrättas och de juridiska och ekonomiska ansvarsfrågorna kring drabbade byggnader måste utredas. För att kunna skapa en beredskap inför framtiden krävs – anser vi – fördjupade utredningar och åtgärdsprogram för alla dessa frågor.

Ovan nämnda utredningar kräver ekonomiska insatser. Utredningarna bör inledas med ett brett seminarium där företrädare för myndigheter, jurister, försäkringsombud och en rad olika experter ges tillfälle att klarlägga problemen och förbereda de regelverk som är nödvändiga för att motverka dyra och sannolikt oreparabla problem med fuktskador i världsarvet Visby.

Med hänvisning till vad vi här har anfört föreslår vi att riksdagen skall tillkännage för regeringen vad vi här framfört. Därmed bör riksdagen således bifalla motion 2000/01:Kr268 (m).

3. Renodling av RAÄ:s roll (punkt 5)

av Elisabeth Fleetwood, Jan Backman, Roy Hansson och Anne-Katrine Dunker (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 3. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:Kr235 yrkande 6 i denna del, 2000/01:Kr272 yrkande 2, 2001/02:Kr205 yrkande 2 i denna del och 2001/02:Kr215 yrkande 2.

Ställningstagande

Som framhållits av Moderata samlingspartiet bör RAÄ:s roll renodlas till att vara central sektorsmyndighet utan egna genomföranderesurser. Verksamheten vid bl.a. Birka skall på sikt överföras till annan huvudman. En alternativ lösning skulle kunna vara avtal, liknande det som träffats mellan RAÄ och Kalmar läns museum angående verksamheten vid Eketorps borg på Öland.

Vidare anser vi att RAÄ inte skall ägna sig åt arkeologiska undersökningar i egen regi. Vi konstaterar – liksom motionärerna bakom motion 2000/01:Kr272 (m) – att konkurrens om arkeologiska uppdrag saknas i många delar av landet. En huvuddel av de arkeologiska arbetena i riket genomförs inom ramen för RAÄ:s egen uppdragsverksamhet. För att öka konkurrensen och stimulera uppkomsten av fler arkeologiska aktörer bör RAÄ:s egen uppdragsverksamhet frigöras från det centrala verket. Vi anser det orimligt att RAÄ som granskar länsstyrelsers beslut vad gäller val av undersökande enhet får ha egen uppdragsverksamhet. Ett avskiljande av densamma skulle renodla och tydliggöra det centrala verkets roll. Dessutom skulle mångfald och konkurrens inom den arkeologiska verksamheten gynnas därigenom.

Med hänvisning till det anförda föreslår vi att riksdagen skall tillkännage för regeringen vad vi här framfört. Därmed bör riksdagen således bifalla

motionerna 2000/01:Kr235 (m) yrkande 6 i denna del, 2000/01:Kr272 (m) yrkande 2, 2001/02:Kr205 (m) yrkande 2 i denna del och 2001/02:Kr215 (m) yrkande 2.

4. Renodling av RAÄ:s roll (punkt 5)

av Ewa Larsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 4. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Kr272 yrkande 2 och 2001/02:Kr215 yrkande 2 samt bifaller delvis motionerna 2000/01:Kr235 yrkande 6 i denna del och 2001/02:Kr205 yrkande 2 i denna del.

Ställningstagande

I likhet med vad som framförts motionsvägen anser jag att det är orimligt att RAÄ som tillsynsmyndighet granskar länsstyrelsernas beslut om arkeologisk undersökningsverksamhet samtidigt som myndigheten har en egen avdelning för arkeologiska undersökningar, UV. För att renodla och tydliggöra den centrala myndighetens roll är det nödvändigt att UV avskiljs från RAÄ.

Med hänvisning till det anförda föreslår jag att riksdagen skall tillkännage för regeringen vad jag här har framfört om renodling av RAÄ:s roll. Därmed bör riksdagen således bifalla motionerna 2000/01:Kr272 (m) yrkande 2 och 2001/02:Kr215 (m) yrkande 2 samt delvis bifalla motionerna 2000/01:Kr235 (m) yrkande 6 i denna del och 2001/02:Kr205 (m) yrkande 2 i denna del.

5. RAÄ:s informationsverksamhet (punkt 6)

av Ewa Larsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 6 borde ha följande lydelse:

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 5. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Kr701 yrkande 32.

Ställningstagande

Som framgår av motion 2000/01:Kr701 (mp) är det angeläget att stärka kulturmiljöns plats i samhällsplaneringen. Mycket återstår att göra i detta hänseende – inte minst när ny infrastruktur planeras. Ansvarig för att sprida kunskap om kulturmiljön och gällande lagstiftning är i första hand RAÄ. Mot den bakgrunden är det motiverat att riksdagen tillkännager för regeringen att RAÄ:s informationsverksamhet bör förstärkas.

Med hänvisning till det anförda föreslår jag att riksdagen skall tillkännage för regeringen vad jag här har framfört om RAÄ:s informationsverksamhet. Därmed bör riksdagen således bifalla motion 2000/01:Kr701 (mp) yrkande 32.

6. Regler för statliga byggnadsminnen (punkt 8)

av Peter Pedersen och Boel Lindén (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 6. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Kr235.

Ställningstagande

I demokratisk ordning kan vem som helst väcka fråga om byggnadsminne för vilken byggnad som helst. Man behöver således inte äga den aktuella byggnaden. Länsstyrelsen bereder då ärendet, dokumenterar och utarbetar förslag till skyddsföreskrifter. Vidare för länsstyrelsen en dialog med fastighetsägaren, länsmuseum, RAÄ, kommunen och den som väckt frågan. Länsstyrelsens styrelse beslutar i ärendet efter föredragning av länsantikvarien.

Statliga byggnadsminnen hanteras av RAÄ. Enskilda personer kan inte, som är fallet med kommunala eller privata byggnader, väcka frågan om att en statligt ägd byggnad skall förklaras som byggnadsminne.

Eftersom en formell samordning saknas, förloras helhetssynen i den miljö man vill bevara. De som har den största kunskapen och möjlighet till helhetsyn på en ort är länsstyrelsen eller det regionala självstyrelseorganet. Dessa har ansvaret för bevakningen av helhetsmiljön, riksintresseområdena och världsarvsområdena.

Mot denna bakgrund anser vi i likhet med motionärerna bakom motion 2001/02:Kr235 (v) att statliga byggnadsminnen bör lyda under samma regler och hanteras på samma sätt som byggnadsminnen, vilka ägs av privatpersoner, kommuner, stiftelser eller företag.

Med hänvisning till det anförda föreslår vi att riksdagen skall tillkännage för regeringen vad vi här framfört om regler för statliga byggnadsminnen. Därmed bör riksdagen bifalla motion 2001/02:Kr235 (v).

7. Skyddet för skeppsvrak (punkt 9)

av Ewa Larsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 7. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Kr292 yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

I likhet med motionärerna bakom motion 2001/02:Kr292 (mp) anser jag att skyddet för förlista fartyg bör stärkas genom att nuvarande hundraårsgräns ändras så att skeppsvrak betraktas som fornlämningar om minst femtio år kan

antas ha gått sedan skeppet blev vrak. Vidare bör regeringen både inom det nordiska och det europeiska samarbetet verka för en sådan femtioårsgräns. Detta bör riksdagen tillkännage för regeringen och således bifalla motion 2001/02:Kr292 (mp) yrkandena 1 och 2.

8. Upphandling vid arkeologiska undersökningar (punkt 10)

av Inger Davidson (kd), Elisabeth Fleetwood (m), Jan Backman (m), Dan Kihlström (kd), Roy Hansson (m) och Anne-Katrine Dunker (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 10 borde ha följande lydelse:

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 8. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2000/01:Kr235 yrkande 6 i denna del, 2000/01:Kr271 yrkande 1, 2001/02:Kr205 yrkande 2 i denna del och 2001/02:Kr215 yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att 2 kap. 11 och 13 §§ kulturminneslagen skall ändras så att lagen om offentlig upphandling skall gälla vid arkeologiska undersökningar. Likaledes bör lagen om offentlig upphandling ändras så att bilagan till lagen, som benämns Förteckning av tjänster, tillförs 'arkeologiska undersökningar' antingen under avdelning A, punkt 12 Arkitekttjänster, ingenjörs- och konstruktörstjänster, stadsplanerings- och landskapsarkitekturstjänster, anknutna vetenskapliga och tekniska konsulttjänster samt tjänster avseende teknisk provning och analys eller under avdelning B, punkt 26 Tjänster inom kultur, fritids- och idrottsverksamhet. Regeringen bör således låta utarbeta och därefter förelägga riksdagen förslag till ändring av de båda lagarna.

Med hänvisning till det anförda föreslår vi att riksdagen skall tillkännage för regeringen vad vi här framfört. Därmed bör riksdagen således delvis bifalla motionerna 2000/01:Kr235 (m) yrkande 6 i denna del, 2000/01:Kr271 (m) yrkande 1, 2001/02:Kr205 (m) yrkande 2 i denna del och 2001/02:Kr215 (m) yrkande 1.

9. Elektroniskt anbudsförfarande (punkt 11)

av Elisabeth Fleetwood (m), Jan Backman (m), Roy Hansson (m), Birgitta Sellén (c) och Anne-Katrine Dunker (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 11 borde ha följande lydelse:

11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 9. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Kr271 yrkande 2.

Ställningstagande

Lagen om offentlig upphandling medger numera elektronisk överföring av anbud och anbudsansökningar liksom annonsering av ansökningsinbjudningar.

Vi anser därför – i likhet med motionärerna bakom motion 2000/01:Kr271 (m) yrkande 2 – att RAÄ:s verkställighetsregler för länsstyrelsernas beslut om arkeologiska undersökningar skall ändras så att de överensstämmer med den nya lydelsen i lagen om offentlig upphandling. Därmed skulle ett elektroniskt förfarande kunna tillämpas i fortsättningen.

Med hänvisning till det anförda föreslår vi att riksdagen skall tillkännage för regeringen vad vi här framfört. Därmed bör riksdagen således bifalla motion 2000/01:Kr271 (m) yrkande 2.

10. Begreppet signifikans i kulturminneslagen (punkt 12)

av Elisabeth Fleetwood, Jan Backman, Roy Hansson och Anne-Katrine Dunker (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 12 borde ha följande lydelse:

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 10. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Kr300 yrkande 1.

Ställningstagande

Som framgår av motion 2001/02:Kr300 (m) framförs då och då uppfattningen att kulturminneslagen tolkats alltför bokstavligt när länsstyrelserna ställts inför att bedöma resultatet av en arkeologisk förundersökning. Det hävdas att det inte har krävts särskilt starka argument för att besluta om att fortsätta med en särskild undersökning.

Ett sätt att öka tydligheten i kulturminneslagens bestämmelser i 2 kap. vore att införa en bestämmelse med krav på att resultatet av förundersökning skall värderas bland annat med hänsyn till signifikansen hos det aktuella fornminnet. Gör länsantikvarien bedömningen att en grundligare undersökning bara skulle bekräfta vad som redan är känt skall det sökta tillståndet beviljas rutinmässigt utan ytterligare utgrävning.

Vi anser att en sådan bestämmelse skulle öka allmänhetens tilltro till lagen och underlätta dialogen mellan de antikvariska myndigheterna och dem som är intressenter i olika arbetsföretag.

Med hänvisning till det anförda föreslår vi att riksdagen skall tillkännage för regeringen vad vi här framfört om en ändring av kulturminneslagen. Därmed bör riksdagen således bifalla motion 2001/02:Kr300 (m) yrkande 1.

11. Handläggningstider vid arkeologiska undersökningar (punkt 13)

av Elisabeth Fleetwood, Jan Backman, Roy Hansson och Anne-Katrine Dunker (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 13 borde ha följande lydelse:

13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 11. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Kr272 yrkande 1.

Ställningstagande

Behov av arkeologiska undersökningar enligt kulturminneslagen aktualiseras ofta vid nybyggnation eller annan exploatering. Helt naturligt förekommer därvid intressekonflikter mellan exploaterings- och bevarandebeståndshavaren. En byggnation kan fördyras väsentligt eller rent av inte komma till stånd trots att myndigheterna till slut medger att en fornlämning tas bort. Vi anser i likhet med motionärerna bakom motion 2000/01:Kr272 (m) att detta inte är tillfredsställande.

Den formella processen kan göra att det kan ta mer än ett år innan t.ex. en arkeologisk utgrävning påbörjas. Fältsäsongen för arkeologi är i stort begränsad till den varma årstiden vilket innebär att det kan gå ett och ett halvt år från det att exploatören lämnar den ursprungliga ansökan enligt kulturminneslagen till länsstyrelsen till dess att byggstarten kan äga rum.

Nuvarande lagar och förordningar rörande arkeologiska undersökningar begränsar således möjligheterna till en flexibel handläggning av ärenden som rör undersökning av fast fornlämning. En lösning för att möjliggöra kortare handläggningstider är att ändra i regelverket så att större frihet ges för länsstyrelsen att hantera frågorna.

Med hänvisning till det anförda föreslår vi att riksdagen skall tillkännage för regeringen vad vi här framfört om ändring av bestämmelserna om arkeologiska undersökningar. Därmed bör riksdagen således bifalla motion 2000/01:Kr272 (m) yrkande 1.

12. Kostnadsansvar vid arkeologiska undersökningar (punkt 14)

av Inger Davidson (kd), Elisabeth Fleetwood (m), Jan Backman (m), Dan Kihlström (kd), Roy Hansson (m), Birgitta Sellén (c), Ana Maria Narti (fp) och Anne-Katrine Dunker (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 14 borde ha följande lydelse:

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 12. Därmed bifaller riksdagen delvis motionerna 2001/02:Kr375 och 2001/02:Kr376.

Ställningstagande

När en fastighetsägare önskar uppföra en byggnad eller annan anläggning, under vilken det anses finnas antikvariska fornlämningar, tvingas utföraren av anläggningsarbetet att betala kostnaderna för detta, kostnader som ofta blir avsevärda. Den s.k. exploatören är ensam ansvarig för att bära de kostnader som kan uppstå vid en arkeologisk undersökning. Risken är stor att exploatören, för att undgå stora undersökningskostnader, frestas att mycket snabbt förstöra påträffat fornfynd genom att gräva eller spränga bort det, vilket är en olaglig handling. På så vis kan ovärderliga historiska fynd för all framtid gå om intet.

Mot denna bakgrund anser vi – i likhet med motionärerna bakom motionerna 2001/02:Kr375 (fp) och 2001/02:Kr376 (c) – att någon form av gemensam eller offentlig finansiering av arkeologiska undersökningar och utgrävningar skall utredas. En sådan finansiering kan vara helt eller delvis statlig. En annan finansieringsväg kan vara att en fond byggs upp ur vilken exploatörer kan söka medel för att möta kostnaderna i samband med utgrävningarna.

Med hänvisning till det anförda föreslår vi att riksdagen skall tillkännage för regeringen vad vi här framfört. Därmed bör riksdagen således delvis bifalla motionerna 2001/02:Kr375 (fp) och 2001/02:Kr376 (c).

13. Avyttring av föremål från arkeologiska massfynd (punkt 16)

av Elisabeth Fleetwood, Jan Backman, Roy Hansson och Anne-Katrine Dunker (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 16 borde ha följande lydelse:

16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anføres i reservation 13. Därmed bifaller riksdagen motion 2000/01:Kr240.

Ställningstagande

Vi anser i likhet med motionärerna bakom motion 2000/01:Kr240 (m) att en översyn av gällande lagar bör göras för att möjliggöra försäljning av delar av arkeologiska fynd, när fynden är mycket rikliga, av samma sort och med ett begränsat bevarandevärde. Som exempel kan nämnas den stora mängd kinesiska porslinsskärvor, närmare nio ton, som hittades vid bärgningen av den förlista ostindiefararen Götheborg I. En försäljning – som således inte är tillåten i dag – skulle kunna ge intäkter för att finansiera exempelvis ett kulturprojekt.

Med hänvisning till det anförda föreslår vi att riksdagen skall tillkännage för regeringen vad vi här framfört. Därmed bör riksdagen således bifalla motion 2000/01:Kr240 (m).

14. Information och utbildning om fornlämningar (punkt 20)

av Inger Davidson (kd), Dan Kihlström (kd), Ewa Larsson (mp) och Ana Maria Narti (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 20 borde ha följande lydelse:

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 14. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Kr265 yrkandena 3 och 4 och bifaller delvis motion 2000/01:Kr323 yrkande 2.

Ställningstagande

En grundförutsättning för att fornlämningar i skogsmark inte skall skadas är att de är kända. Informationen till markägarna måste därför förbättras, vilket understrukits i motion 2001/02:Kr265 (kd). Ansvarig myndighet måste ges förutsättningar för både registrering av objekten och information till markägaren.

Vidare menar vi att utbildningen rörande frågor om fornlämningar i skogsmark behöver utökas inom både skogsvårdsstyrelser och länsstyrelser, vilka är de myndigheter som är delaktiga i det praktiska arbetet med att bevara de kulturhistoriska lämningarna. Sådan utbildning bör också erbjudas skogsägare och företag som erbjuder skogsbrukstjänster.

Med hänvisning till det anförda föreslår vi att riksdagen skall tillkännage för regeringen vad vi här framfört. Därmed bör riksdagen bifalla motion 2001/02:Kr265 (kd) yrkandena 3 och 4 och delvis bifalla motion 2000/01:Kr323 (s) yrkande 2.

15. Information och utbildning om fornlämningar (punkt 20)

av Birgitta Sellén (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 20 borde ha följande lydelse:

20. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 15. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Kr265 yrkande 4 och avslår motionerna 2000/01:Kr323 yrkande 2 och 2001/02:Kr265 yrkande 3.

Ställningstagande

Jag anser att det är angeläget att utbildning i frågor som rör fornlämningar i skogen utökas, inom både skogsvårdsstyrelserna och länsstyrelserna, vilka är de myndigheter som är delaktiga i det praktiska arbetet med att bevara de kulturhistoriska lämningarna. Sådan utbildning bör också erbjudas skogsägare och företag som erbjuder skogsbrukstjänster.

Med hänvisning till det anförda föreslår jag att riksdagen skall tillkännage för regeringen vad jag här framfört. Därmed bör riksdagen således bifalla motion 2001/02:Kr265 (kd) yrkande 4 och avslå motionerna 2000/01:Kr323 (s) yrkande 2 och 2001/02:Kr265 (kd) yrkande 3.

16. Översyn av kulturminneslagen m.m. (punkt 21)

av Inger Davidson (kd), Elisabeth Fleetwood (m), Jan Backman (m), Dan Kihlström (kd), Roy Hansson (m), Birgitta Sellén (c) och Anne-Katrine Dunker (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 21 borde ha följande lydelse:

21. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 16. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2000/01:MJ306 yrkande 8 i denna del, 2000/01:MJ312 yrkande 5, 2001/02:Kr265 yrkandena 1 och 2, 2001/02:Kr278 yrkandena 1 och 2, 2001/02:MJ339 yrkande 2 samt bifaller delvis motion 2000/01:Kr232.

Ställningstagande

Vi anser i likhet med vad som anförs i en rad motioner att det är angeläget att dagens skogsägare och brukare liksom tidigare har möjlighet och rätt att bruka sin skogsmark effektivt. Denna möjlighet kan inskränkas på grund av att hänsyn måste tas till fornlämningarna i skogen. Någon rätt till ersättning för att brukandet försvåras finns inte i dag. En översyn av regelverket bör därför göras i syfte att ersättning skall kunna utgå till markägaren i sådana fall.

Med hänvisning till det anförda föreslår vi att riksdagen skall tillkänna för regeringen vad vi här framfört. Därmed bör riksdagen således bifalla motionerna 2000/01:MJ306 (m) yrkande 8, 2000/01:MJ312 (kd) yrkande 5, 2001/02:Kr265 (kd) yrkandena 1 och 2, 2001/02:Kr278 (m) yrkandena 1 och 2, 2001/02:MJ339 (c) yrkande 2 samt delvis bifalla motion 2000/01:Kr232 (s).

17. Stöd till bevarande av hälsingegårdar m.m. (punkt 26)

av Ewa Larsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 26 borde ha följande lydelse:

26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 17. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Kr378.

Ställningstagande

I likhet med vad som anförs i motion 2001/02:Kr378 (c, mp) anser jag att de ekonomiska möjligheterna bör förbättras när det gäller bevarande av värdefulla kulturmiljöer och byggnader som är av riksintresse för kulturmiljövården. I motionen nämns som exempel gårdar och bymiljöer i Hälsingland, t.ex. Vängsbo by i Ovanåker. Underhåll och bevarande är dyrbart för ägarna. Det borde därför, som föreslås i motionen, vidtas åtgärder för att dessa kulturmiljöer inte skall äventyras på grund av eftersatt underhåll, bl.a. bör det finnas statliga bidrag att fördela till ägarna från RAÄ och läns museerna. Jag anser

att riksdagen som sin mening med bifall till motionen bör tillkännage detta för regeringen.

18. Stöd till förvaltning av kulturhistoriskt unika anläggningar och miljöer (punkt 30)

av Elisabeth Fleetwood, Jan Backman, Roy Hansson och Anne-Katrine Dunker (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 30 borde ha följande lydelse:

30. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 18. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Kr217 och bifaller delvis motionerna 2001/02:Kr374 och 2001/02:Kr379.

Ställningstagande

Vi instämmer i vad som anförs i motion 2001/02:Kr217 (m) om att endast två förvaltningsformer torde vara långsiktigt hållbara för att bevara vissa industriminnen och de få fortfarande levande och sammanhållna kulturmiljöerna som är av nationellt intresse, nämligen genom offentligt övertagande eller bildande av objektsanknutna stiftelser enligt den modell som beskrevs av Kulturarvsutredningen i betänkandet Kulturegendomar och kulturföremål (SOU 1995:128). Som konstateras i motionen är alternativet offentligt övertagande dyrbart för samhället.

Med det nuvarande systemet för bidrag till kulturmiljövård kan det tomma skalet (byggnaden) i kulturmiljöerna hjälpligt bevaras, men inte det som skänker dem liv och innehåll, dvs. museal industriproduktion, inventariesamlingar, parker och kulturlandskap.

Vi anser att engångsbidrag till objektsanknutna stiftelser skulle kunna lösa ett antal centrala problem inom den nuvarande kulturminnesvården. En grundläggande förutsättning för ett sådant system är, som framhålls i motion 2001/02:Kr217 (m), att kontrollen över de medel som tillförs en stiftelse förbehålls offentligt utsedda representanter i stiftelsens styrelse samt att ändamålet med stiftelsen tydligt reglerar utdelningen av avkastningen till objektet.

Vi föreslår i enlighet med motion 2001/02:Kr217 (m) att riksdagen tillkännager för regeringen att förordningen (1993:379) om bidrag till kulturmiljövård bör ändras så att det blir möjligt att tillföra en stiftelse kapital av sådan storlek att stiftelsen blir självbärande. Denna typ av bidrag bör kunna utgå till ett mindre antal, från kulturhistorisk synpunkt nationellt prioriterade anläggningar. Bidraget skall kunna tillföras en fond vars avkastning tillsammans med stiftelsens övriga intäkter är så stor att stiftelsen får kostnadstäckning för drift och långsiktigt underhåll.

Riksdagen bör således bifalla motion 2001/02:Kr217 (m) och delvis bifalla motionerna 2001/02:Kr374 (s) och 2001/02:Kr379 (s).

19. Bevarande av lador (punkt 31)

av Ewa Larsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 31 borde ha följande lydelse:

31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 19. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:MJ375 yrkande 3.

Ställningstagande

Samtidigt som stora resurser satsas på att bevara borgerskapets byggnader i städerna, förfaller den agrara kulturens timrade lador i stora delar av landet. Mot denna bakgrund bör läns museernas förstärkta resurser för år 2002 liksom det ökade anslaget till kulturmiljövård bl.a. kunna nyttjas till att inventera, underhålla och bevara timrade ängslador. Detta bör riksdagen med bifall till motion 2001/02:MJ375 (mp) yrkande 3 som sin mening tillkännage för regeringen.

20. Tre internationella konventioner (punkt 33)

av Ewa Larsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 33 borde ha följande lydelse:

33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 20. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Kr286.

Ställningstagande

Som framgår av motion 2001/02:Kr286 (mp) utgörs ett av de största enskilda hoten mot världens kulturarv i dag av den förstörelse som forntida gravplatser, tempel och andra historiska lämningar utsätts för av plundrare på jakt efter föremål att avyttra på den internationella konstmarknaden. Denna rovdrift på de materiella lämningarna av det förgångna pågår i större skala än någonsin tidigare. Om inte plundringen bromsas kommer spåren efter åtskilliga, nästan helt outforskade, kulturer att utplånas de närmaste åren och viktiga delar av mänsklighetens historia förblir för alltid okända.

Enda sättet att stoppa denna hänsynslösa rovdrift på mänsklighetens historia är internationellt samarbete. Sverige bör därför snarast tillträda de internationella konventioner, som syftar till att begränsa handeln med rovgrävda, stulna och illegalt exporterade kulturföremål samt verka internationellt för att de nordiska länderna och EU-länderna gör detsamma. Detta bör riksdagen med bifall till motion 2001/02:Kr286 (mp) tillkännage för regeringen.

**21. Unescokonventionen om skydd för kulturarv under vatten
(punkt 34)**

av Ewa Larsson (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 34 borde ha följande lydelse:

34. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservation 21. Därmed bifaller riksdagen motion 2001/02:Kr292 yrkande 3.

Ställningstagande

I enlighet med vad som anförs i motion 2001/02:Kr292 (mp) anser jag att Unescokonventionen om skydd för kulturarv under vatten skall undertecknas av regeringen. Riksdagen bör därför göra ett tillkännagivande för regeringen med denna innebörd och därmed bifalla motion 2001/02:Kr292 (mp) yrkande 3.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden. I rubriken anges inom parentes vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Nya objekt på världsarvslistan (punkt 2)

Elisabeth Fleetwood, Jan Backman, Roy Hansson och Anne-Katrine Dunker (alla m) anför:

Eftersom två tredjedelar av alla världsarv är belägna i Europa har vi förståelse för att Sverige bör vara återhållsamt med att föra fram nya nomineringar. Inte desto mindre vill vi framhålla att de miljöer som nämnts i nu aktuella motioner skulle vara intressanta objekt på Unescos världsarvslista. En ökad restriktivitet när det gäller nomineringar skulle kunna aktualisera frågan om det i stället bör införas nya nationella skyddsformer.

2. Nya objekt på världsarvslistan (punkt 2)

Ana Maria Narti (fp) anför:

Jag har med tillfredsställelse noterat att RAÄ föreslagit att regeringen skall nominera Grimetons radioanläggning till Unescos världsarvslista och att ärendet för närvarande bereds inom Regeringskansliet. Jag har därför avstått från att reservera mig till förmån för motion 2000/01:Kr211 (fp).

3. Nya objekt på världsarvslistan (punkt 2) och Stöd till bevarande av hälsingegårdar m.m. (punkt 26)

Birgitta Sellén (c) och Anne-Katrine Dunker (m) anför:

Vi vill påminna om att det i motion 2000/01:Kr267 (m) sägs att hälsingegårdarna är en given kandidat till Unescos världsarvslista. Vi vill också påminna om att det i motion 2001/02:Kr378 (c, mp) yrkas att de ekonomiska möjligheterna att bevara värdefulla kulturmiljöer och byggnader såsom hälsingegårdar skall förbättras.

4. Renodling av RAÄ:s roll (punkt 5)

Ewa Larsson (mp) anför:

Jag påminner om att Miljöpartiet de gröna hösten 1998 i en partimotion framförde åsikten att det inte är rimligt att RAÄ är tillsynsmyndighet över kulturmiljövården samtidigt som myndigheten själv utför arkeologisk undersökningsverksamhet. Miljöpartiet föreslog mot den bakgrunden att frågan om att separera myndighetens båda uppgifter skulle utredas.

5. Placering av fornynd (punkt 15)

Birgitta Sellén (c) anför:

Jag vill påminna om att Centerpartiet i olika sammanhang, bl.a. i en debatt i kammaren tidigare denna vår med anledning av kulturutskottets betänkande 2001/02:KrU14 Museer och utställningar, framfört åsikten att fornynd skall visas i museer så nära fyndplatsen som möjligt.

6. Skydd och vård av kulturhistoriskt värdefulla fiskelägen m.m. (punkt 24)

Elisabeth Fleetwood, Jan Backman, Roy Hansson och Anne-Katrine Dunker (alla m) anför:

Vi har avstått från att yrka bifall till motion 2000/01:Kr216 (m) om en utredning om statligt ekonomiskt ansvar för småhamnar och motion 2001/02:Kr221 (m) om statligt byggnadsvårdsbidrag till sådana kulturvärden i den svenska kustmiljön som utgörs av hamnbyggnader, skutor och fartyg. Vi vill ändå framhålla att man borde se till helheten i de kulturhistoriskt intressanta och skyddsvärda kustmiljöerna när statligt bidrag skall ges till vård och bevarande.

7. Skydd och vård av kulturhistoriskt värdefulla fyrar (punkt 25)

Birgitta Sellén (c) anför:

Jag vill framhålla behovet av att en översyn görs och ett samlat förslag utarbetas om hur kulturhistoriskt värdefulla fyrar, som inte längre har någon betydelse för sjösäkerheten, skall förvaltas och vårdas och hur de skall kunna överföras från statlig ägo till andra huvudmän som kan ansvara för att de underhålls och vårdas. Jag har dock avstått från att yrka bifall till förslaget i motion 2001/02:Kr380 (c) att ett översynsuppdrag av detta slag skall ges till Sjöfartsverket mot bakgrund av att Sjöfartsverket och Statens fastighetsverk nu arbetar med en inventering och en bevarandeplan som skall vara klar år 2004.

8. Stöd till bevarande av folkhögskolebyggnader (punkt 28)

Elisabeth Fleetwood, Jan Backman, Roy Hansson och Anne-Katrine Dunker (alla m) anför:

Vi vill påminna om att Moderata samlingspartiet i sin budgetmotion 2001/02:Kr340 stödde regeringens förslag att öka anslaget 28:27 Bidrag till kulturmiljövård med 56 miljoner kronor för år 2002. Vi beklagar att riksdagen på utskottsmajoritetens förslag minskade denna anslagshöjning med 10 miljoner kronor. Därmed minskade möjligheterna att lämna bidrag till vård av kulturhistoriskt värdefulla byggnader, t.ex. de i motion 2001/02:Kr602 (m) aktualiserade äldre och skyddsvärda folkhögskolebyggnaderna.

9. Bevarande av vissa industrihistoriska kulturmiljöer (punkt 29)

Birgitta Sellén (c) anför:

Jag har avstått från att yrka bifall till motion 2001/02:Kr236 (c) om statligt bidrag till sådana kulturhistoriskt och industrihistoriskt intressanta anläggningar som fortfarande är i drift, t.ex. vattenkraftverk, smedjor, kvarnar och affärer, mot bakgrund av att regeringens delegation för beredning av frågor om den särskilda satsningen på industrisamhällets kulturarv (Ku 1999:06) avlämnar sin slutrapport den 30 juni 2002. Jag förutsätter att regeringen tar ställning i den kommande budgetpropositionen till resultaten av denna satsning och redovisar sin syn på framtida prioriteringar när det gäller industriarvet m.m.

Jag vill också framhålla att det finns ett världsunikt kulturhistoriskt industriarv i Koppardalen i Avesta, vilket uppmärksammas i motion 2001/02:Kr289 (c). Jag förutsätter att ansvariga statliga instanser inbegriper bevarandet av detta i det fortsatta arbetet med landets industrihistoriska arv.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Skrivelsen

I regeringens skrivelse 2001/02:171 Unescos världsarvskonvention och de svenska världsarvsobjekten lämnas en beskrivning av konventionen och dess tillämpning inom Unesco och i Sverige. Vidare redovisas de objekt som finns uppförda på den s.k. världsarvslistan. Regeringen gör en bedömning av konventionens framtida tillämpning i Sverige. Regeringen anser att nuvarande regelverk och organisation för skydd och stöd till de svenska världsarven är tillfredsställande samt att Sverige i framtiden bör vara restriktivt med att nominera nya världsarv.

Följdmotion

2001/02:Kr8 av Bertil Persson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den svenska slavhandelskolonin och nuvarande världsarvet Cape Coast Castle i Ghana.

Motioner från allmänna motionstiden 2000

2000/01:Kr203 av Bertil Persson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Ystad och Eksjö förs upp på världsarvslistan.

2000/01:Kr211 av Lennart Kollmats (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ansöka om att uppföra Grimetons radioanläggning på Unescos världsarvslista.

2000/01:Kr215 av Bertil Persson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ta upp diskussioner med Landskrona och Skåne om att återskapa Uranienborg på Hven.

2000/01:Kr216 av Maud Ekendahl (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda om staten återigen borde överta det ekonomiska ansvaret för småhamnarna.

2000/01:Kr218 av Tuve Skånberg (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skydda Österlens fiskelägen enligt kulturminneslagen.

2000/01:Kr232 av Tomas Eneroth m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av hur röjningsrösen hanteras enligt kulturminneslagen.

2000/01:Kr235 av Bo Lundgren m.fl. (m):

6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kulturmiljön.

2000/01:Kr240 av Ewa Thalén Finné och Cecilia Magnusson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om försäljning av delar av arkeologiska fynd.

2000/01:Kr266 av Agneta Brendt och Carina Hägg (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en översyn av lagstiftningens tillämpning beträffande kyrkogårdarnas förvaltning och skötsel.

2000/01:Kr267 av Anne-Katrine Dunker och Patrik Norinder (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Hälsingegårdar som världsarv.

2000/01:Kr268 av Roy Hansson m.fl. (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att utreda åtgärder för att hindra ytterligare fuktskador på de gamla husen i världsarvsstaden Visby.

2000/01:Kr271 av Jan Backman och Lennart Fridén (m):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av lagen om offentlig upphandling så att den kommer att gälla för arkeologiska undersökningar (med motsvarande följdändring av kulturminneslagen).
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att det finns behov av att ändra Riksantikvarieämbetets verkställighetsföreskrifter så att ett elektroniskt förfarande möjliggörs i enlighet med vad som anförs i motionen.

2000/01:Kr272 av Inga Berggren och Jan Backman (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av kortare handläggningstider vid arkeologiska undersökningar.

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skilja Riksantikvarieämbetets uppdragsverksamhet från det centrala verket.

2000/01:Kr322 av Willy Söderdahl (v):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lokala och regionala museers möjligheter att själva ta hand om fornfynd.

2000/01:Kr323 av Agneta Brendt (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en riksomfattande inventering och digitalisering av fornlämningar i skogsmark.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av stöd och rådgivning om fornlämningar i skogsmark till markägare och information till de entreprenörer och maskinförare som utför avverkningsarbete.

2000/01:Kr325 av Kaj Larsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utredning och finansiering av icke aktiva fiskehamnar.

2000/01:Kr339 av Agneta Brendt (s):

1. Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning med uppdrag att förbättra skyddet av kulturlandskapet och av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det finns ett behov av att skyddsregler, till förmån för de kulturhistoriska värdena, är gällande och får verkan mot nya ägare, när prästgårdar försäljs.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vikten av att finna former som, utan att vara administrativt betungande eller som innebär alltför stora ingrepp i äganderätten, kan förbättra skyddet för den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen.

2000/01:Kr602 av Lars Hjertén och Ingvar Eriksson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om folkhögskolans fastigheter.

2000/01:Kr701 av Matz Hammarström m.fl. (mp):

31. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att samarbetet mellan Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet behöver öka och förbättras.
32. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Riksantikvarieämbetets informationsverksamhet behöver förstärkas.

2000/01: MJ306 av Ingvar Eriksson m.fl. (m):

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om fornlämningar.

2000/01: MJ312 av Caroline Hagström m.fl. (kd):

5. Riksdagen begär hos regeringen en översyn av lagstiftningen som kan öppna för möjlighet till ersättning för inskränkning i brukandet inom större fornlämningsområden.

Motioner från allmänna motionstiden 2001

2001/02: Kr202 av Anders Björck (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen till Unesco föreslår att Visingsö bör upptas på världsarvslistan.

2001/02: Kr205 av Bo Lundgren m.fl. (m):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kulturmiljön.

2001/02: Kr215 av Elisabeth Fleetwood m.fl. (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att upphäva undantaget i lagen om offentlig upphandling (LOU) för arkeologiska undersökningar.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avveckla Riksantikvarieämbetets (RAÄ) avdelning för arkeologisk uppdragsverksamhet.

2001/02: Kr217 av Nils Fredrik Aurelius och Lennart Hedquist (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att förordningen (1993:379) om bidrag till kulturmiljövård bör ändras på så sätt att det blir möjligt att avsätta upp till 15 miljoner kr som en engångsersättning till sådana stiftelser som har till ändamål att säkerställa en långsiktig förvaltning av vissa, ur kulturhistoriskt perspektiv, särskilt unika anläggningar.

2001/02: Kr221 av Jan Backman (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om betydelsen av att bevara kulturvärdena i den svenska kustmiljön.

2001/02: Kr233 av Bertil Persson (m):

Riksdagen begär att regeringen lägger förslag om Ystad och Eksjö som världsarv.

2001/02:Kr235 av Willy Söderdahl m.fl. (v):

Riksdagen begär att regeringen återkommer med förslag till hur en förändring av ansvaret för byggnadsminnen kan ske så att länsstyrelserna eller det regionala självstyrelseorganet får ett ökat ansvar för dessa frågor.

2001/02:Kr236 av Lena Ek och Erik Arthur Egervärn (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om stöd till kulturhistoriskt och industrihistoriskt intressanta anläggningar som fortfarande är i drift.

2001/02:Kr249 av Lennart Fridén (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att fyrplatsmiljön vid fyren Pater Noster räddas, skyddas och får en säker förvaltning för framtiden.

2001/02:Kr265 av Inger Strömbom (kd):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av en konsekvensanalys av kulturminneslagens effekter för skogsbruket.
2. Riksdagen beslutar att en översyn skall göras av nuvarande lagstiftning i enlighet med vad som anförs i motionen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av information till markägarna.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av utbildning.

2001/02:Kr278 av Carl G Nilsson och Per-Samuel Nisser (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om översyn av kulturmiljölagen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ersättningar vid intrång enligt kulturmiljölagen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skogsvårdsorganisationens roll enligt kulturmiljölagen.

2001/02:Kr286 av Ingegerd Saarinen och Ewa Larsson (mp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen snarast bör tillträda Unescos konvention om förbud mot och förhindrande av olovlig import, export och överföring av äganderätt avseende kulturegen- dom (1970).
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen snarast bör verka i Nordiska rådet för tillträdande av de nordiska länderna och i EU för tillträdande av EU-nationerna till nämnda Unescokonvention.

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen snarast bör tillträda Unidroitkonventionen om stulna eller illegalt exporterade kulturföremål från 1995.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen snarast bör verka i Nordiska rådet för tillträdande av de nordiska länderna och i EU för tillträdande av EU-nationerna till nämnda Unidroitkonvention.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen snarast bör ratificera Haagkonventionens (1954) andra protokoll från 1999 om skydd av kulturföremål i händelse av väpnad konflikt.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att regeringen snarast bör verka i Nordiska rådet för tillträdande och ratificering av de nordiska länderna och i EU för tillträdande och ratificering av EU-nationerna till nämnda Haagkonventions första och andra protokoll.

2001/02:Kr289 av Kenneth Johansson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det nationella ansvaret för de världsunika kulturhistoriska industriarven i Avesta utreds.

2001/02:Kr292 av Ingegerd Saarinen (mp):

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till skärpning av kulturminneslagen avseende kriteriet för fartygs förlisningstidpunkt så att lagens skydd utvidgas till att gälla vrak förlista för 50 år sedan eller mer.
2. Riksdagen beslutar att regeringen skall verka i Nordiska rådet och i EU för att fartyg som förlist för 50 år sedan eller mer skall få skydd enligt relevant lagstiftning.
3. Riksdagen beslutar att regeringen skall underteckna Unescos kommande konvention om skydd för kulturarv under vatten.

2001/02:Kr297 av Elisabeth Fleetwood m.fl. (m, kd, c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att Riksantikvarieämbetet får i uppdrag att undersöka möjligheten av ett projektarbete om Tjustbygdens förhistoria.

2001/02:Kr300 av Jan Backman och Lennart Fridén (m):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att tillföra begreppet signifikans i lagen om kulturminnen.

2001/02:Kr373 av Karin Wegestål m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en långsiktigt hållbar lösning för att de arkeologiska fynden från Uppåkra skall kunna förvaras och visas i Skåne.

2001/02:Kr374 av Michael Hagberg m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av statligt stöd till stiftelser för långsiktig förvaltning av vissa från kulturmiljösynpunkt unika anläggningar.

2001/02:Kr375 av Karl-Göran Biörsmark (fp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kostnadsansvar vid arkeologiska fynd.

2001/02:Kr376 av Lena Ek och Rigmor Stenmark (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utredning om gemensam finansiering av arkeologiska undersökningar och utgrävningar vid exploatering av mark.

2001/02:Kr378 av Sven Bergström och Lotta Nilsson-Hedström (c, mp):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förbättrade ekonomiska möjligheter att bevara värdefulla kulturmiljöer och byggnader.

2001/02:Kr379 av Sonia Karlsson (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett långsiktigt bevarande av unika anläggningar och kulturmiljöer.

2001/02:Kr380 av Åsa Torstensson (c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Sjöfartsverkets ansvar att ge ett samlat förslag på hur underhåll och ägande av fyrar med kulturellt värde, men utan säkerhetsmässig betydelse, kan överföras till annan huvudman eller annat ägande.

2001/02:Kr381 av Karin Jeppsson m.fl. (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Hanö fyr.

2001/02:Kr422 av Matz Hammarström m.fl. (mp):

46. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att samarbetet mellan Naturvårdsverket och Riksantikvarieämbetet behöver utvecklas.

2001/02:MJ339 av Eskil Erlandsson m.fl. (c):

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av kulturminneslagen och dess effekter för skogsnäringen.

2001/02:MJ375 av Gudrun Lindvall m.fl. (mp):

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om bevarandet av gamla timrade lador i det agrara kulturlandskapet.